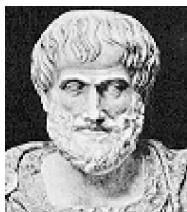

FILOSOFICKÝ SEMINÁŘ

PSYCHOANALÝSA PŘEHLED SOUBORNÉHO DÍLA SIGMUNDA FREUDA

Jiří Adamec

Brno 2008

PSYCHOANALÝSA

Přehled souborného díla
Sigmunda Freuda

Jiří Adamec

Filosofický seminář

Brno 2008

© Ji í Adamec

ISBN 978-80-254-1319-7

Ú V O D

V jarním semestru 2007 mi bylo umožněno, posluchačem Filosofického semináře, uspořádat na Lékařské fakultě Masarykovy university v Brně, cyklus přednášek k soubornému pohledu díla Sigmunda Freuda (1856 – 1939). Během jednotlivých setkání, jsme často naráželi na pojmová určení, která si vyžadovala vysvětlení. Neznamenal to však zdržování naší práce. Naopak se prokázalo, že mnohé Freudovy formulace, ještě i dnes doznávají nutnosti revidování, i když jsou v převážné většině jeho termíny samozřejmě součástí našeho každodenního slovníku. Zájem studentů byl nebyvale aktivní a již z prvních ohlasů bylo zřejmé, že si bude celý tento cyklus vyžadovat následného písemného zpracování. I tak pocíuji, při splnění tohoto závazku, že by si téma, přesto zasluhovalo obšírnějšího rozvedení. Nechť tedy předložený materiál slouží, alespoň jako základní orientace v labyrintu Freudových textů a případný hlubší zájem tenáťe, a je vyprovokován k otevírání jednotlivých svazků Freudových Spisů. Splní-li, tento příspěvek, nasměrování k takové inspiraci, bude dosaženo základního účelu, s nímž je zde, nyní předáván k užítku.

Jiří Adamec, v Brně 8. února 2008

/ SVAZEK PRVNÍ / ¹⁾
SPISY Z LET 1892 - 1899

Devatenácté století a zejména jeho druhá polovina, představuje v dějinách psychologie dobu zásadního zlomu. Sigmund Freud k tomu nám neodmyslitelně patří, i když jsou, a to mnohdy oprávněně, i v některých výsledcích a závěrech jeho bádání zaujímány kritické, až odmítavé postoje. Nelze však zpochybnit faktický dějinný, ale také výzkumný přínos, jímž Freud do moderní psychologie přispěl. Slovem moderní chce být na tomto místě řečeno, že se Freudovo zaměření přestalo zabývat pseudovědeckými tématy a vyzdvihlo zásadním způsobem nutnost spojení biologie a psychiky. Vedle toho je v jeho díle dáván znatelný důraz na to, aby se právě biologie stala klíčovým východiskem v celém následném způsobu psychologického zkoumání. Je pouze na škodu, freudovské psychologii, že se ještě i

¹⁾ Zpracování tohoto skriptu vychází z německého vydání: **Sigmund Freud, Gesammelte Werke, Bd. I. - XVIII.**, Imago Publishing, CO., LTD, **London 1940 – 1952**. *Pokus o český překlad* tohoto souboru in: Sebrané spisy Sigmunda Freuda, I. – XVII., sv. XVIII nebyl vydán, (nakl. Jiří Kocourek), Praha 1996 – 2007.

dnes u n kterých odborník její význam zužuje jen na sexuální teorie. Freudova psychoanalýsa má mnohem širší možnosti uplatnění. Její obsahová bohatost je neskonale hlubší než zbytky, které mnohdy z jejího lidového přijímání stavají v povdomí těch, kdo tvrdí, že jeho práci rozumí, a to v celém jejím rozsahu. Aktuálnost zabývat se tedy studiem díla Sigmunda Freuda neztratila nic na své oprávněnosti. Převážně jeho myšlenek je přínosný už jen z toho důvodu, že existuje ve světové literatuře takové množství citátů a odkazů na jeho práci, že je přinejmenším dobrým zvykem a kvalitou vkusu, neopomíjet Freudovy myšlenky a polemizovat s tím, do jaké míry je nebo není vhodným spoluautorem naší současnosti a to, nutně v oblasti zásadní, jakou je práce s klientem.

Svazek, který máme před sebou zahajuje pojednáním Ein Fall von hypnotischer Heilung (Jeden případ hypnotického uzdravení). Tato sta je krátkou ukázkou pohybu, vývoje a přelomu tradiční psychoterapie poloviny devatenáctého století směrem k psychoanalýse. Freud zde vyzvihuje zejména starší zážitky pacientky a poukazuje na jejich aktuální dopad na její psychiku. Vše, co se v hypnóze má odehrávat, je maximálním způsobem hypnotizovaného ztotožnit s nepřijemnými vzpomínkami. Tím dochází k emoční bouři, která odplaví nahromaděnou negativní energii a umožní tak pacientovi neprovazovat denní zážitky

nepříjemnými, vtíravými myšlenkami. Tato hlediska Freudovi vychází ze studijních závěrů po pařížském pobytu u J. M. Charcota (nemocnice Salpêtrière) v osmdesátých letech, když už japonsil jako mladý praktikant. Freud zde uvádí pojem *Gegenwille* – protivle, což je výraz předcházející jeho pozdějšímu slovníku jako potlačení, vytěsnění, založení, atp. Má jím na mysli vytváření symptomových oblastí, které si vynucují takové jednání, kterým si pacientka eší své postoje k nevyřízeným konfliktům. Ty se zde staly systémem hysterických projevů, které se dostávají při každé příležitosti, kdy hrozí, že se minulé zážitky prosadí do vědomí.

Druhé pojednání vnuje Freud vzpomínce svému oblíbenému učiteli Jean M. Charcotovi (název článku: Charcot). Pobyt u Charcota r. 1895 měl na Freudovu práci zásadní vliv. Začíná zde komunikovat s nervovými nemocnými pacienty, vnímá jejich potřeby se svěřovat, dokonce se k nim kterým tématům i vracet a snižovat tak přetlaky projevů, které si jejich nemoc jinak vynucovala. Freud zažívá první nárysy možného zaměření své budoucí práce. Stále více se odklání od hypnózy jako léčebné metody a uvědomuje si, že pokud pacienti nemají dostatečný náhled na průběh terapie, nelze hovořit o faktickém nalezení zdroje symptomu, z nichž jejich neutěšené psychické stavy pochází. Stejně tak je tomu ve francouzsky psané stati: *Quelques*

considérations pour une étude comparative des paralysies montrices organiques et hysteriques – N kolik úvah ke srovnávacímu studiu organických a hysterických motorických ochrnutí. Freud ve zmíněné spolupráci se Charcotem nachází rovněž témata dalších odborných zaměření. Jedním z nich je i to, které se zabývá zjištěními, že například svalová stuhlost jako katatonie, tedy somaticky doprovázené jevy, zvl. u hysterických pacientů mizí, nebo alespoň jsou zmírněny, jakmile došlo k pravidelnému zpracovávání vzpomínek z minulých let života nemocných a to, v rozhovorech s lékařem. Když Freud po návratu do Vídně uspořádal na toto téma veřejnou přednášku, byl nemilosrdně prohlášen za snílka a pseudovědce, jak v kulárech university a jiných veřejných pracovištích, tak v kláních, které se kriticky stavěly zásadně proti tomu, že snad lze léčit nervové choroby pouhým mluvením.

Následující text již s psychoanalýsou plně souvisí (Die Abwehr - Neuropsychosen, Obranné neuropsychózy). Freud zde rozvíjí poprvé myšlenku tzv. rozštěpení obsahu v domě; předpokládá, že se jedná o vliv pacienta. Pojem obrana dává do souvislosti s hysterií a chápe ji tedy ve smyslu zátarasu před uvědoměním si faktického původu založeného zdroje vlastních konfliktů pacienta. Jelikož se jedná o potřeby převést utajené konflikty na nějaký jiný objekt a nejbližším objektem je tělo pacienta, dochází tak ke

konverzi, tj. přeočtení psychické újmy na tu kterou část těla. Tím je také odvedena pozornost od psychických abnormit a postižené místo na těle (kůže, bolest, vyrážka) na sebe vztahuje pozornost, jakoby šlo právě o tuto formu nemoci a žádnou jinou. Co se týče emocí, afektu, ta však i nadále setrvává v psychické oblasti. Je ovšem méně vázána na přirozený zdroj, má možnost se kontaktovat s jinými citovými fenomény a tak se chování i prožívání pacienta značně mění, až do patologické úrovně nevhodných projevů - - například obsedantně-kompulsivní poruchy. Vedle těchto vlivů, formujících symptomové jednání je uváděna také sexualita. Nepředstavuje v tomto pojetí však ještě zásadní kritérium v hodnocení o utváření psychických poruch. Freud tedy měl již v nejranějším období, svého počátku akademické a praktické dráhy, základní teze vypracovány a dokonce v kontaktu s klienty i ověřeny. Mohl tedy pokračovat dál. Jenže jeho cestu komplikovala spousta omezení z nichž to zásadní, neochota veřejnosti v nově vzniklém výsledku jeho bádání pozornost, přetrvávala prakticky až do roku 1915.

Další soubor článků (Studien über Hysterie – Studie o hysterii, v českém vydání postrádá dva přirozené úvodníky z roku 1892 a z roku 1908), představuje první a zcela zásadní zlom v dosavadním Freudově výzkumu, na který autor nadále už jen

navazuje a rozšiřuje kritérii, která jsme už výše popsali. Symptomy, afekt, vzpomínka, vyjádření slovy, odreagování - - to vše se tu nalézá na jednom místě a předznamenává vlastně veškerou následující Freudovu badatelskou dráhu. Pojem psychoanalýza zaznamenáváme ve Freudově slovníku na začátku jeho užívání dvakrát: jednou ve francouzském vydání článku L'hérédité et l'étiologie des névroses (Dědičnost a etiologie neuróz, 1896) a také v německém textu Weitere Bemerkungen über Abwehr-Neuropsychosen (Následující poznámky o obranných psychoneurózách, rovněž z roku 1896). Širšího tematického rozvinutí neurós a popisu psychoanalytické práce s klientem, se však v prvním svazku dočkáme teprve u pojednání Krankengeschichten (Chorobopisy), Zur Psychotherapie der Hysterie (K psychoterapii hysterie) a Neurasthenie und Angstneurose (Neurastenien a úzkostná neurósa). Text rovněž obsahuje pojednání Die Sexualität in der Ätiologie der Neurosen (Sexualita v etiologii neurós) obsahující v téžinu později komentovaných, zdůvodňovaných a uplatňovaných hypotéz i tvrzení v samostatných studiích, které vyšly až o deset let později (viz, naše pojednání o svazku pátém).

Jak tedy z výše předloženého plyne, je studium prvního svazku, Freudových spisů, vskutku zásadním v přístupu k úvodnímu seznámení a zpracování psychoanalýsy. Můžeme sledovat, v čemž jeho

pojedenáních vcelku nedogmatické post ehy, které inspirují svou jasností, z eteln p ekra ující dobu. Celková kulturní atmosféra Vídn , druhé poloviny devatenáctého a prvního desetiletí dvacátého století, se nesla v n kolika významných rovinách. Jednak to bylo m sto postupn na sebe vážící pozornost v um ní a politice s takovým rozsahem, že fakticky zasti ovalo nap . Pa íž. Také ve v decké oblasti se sem sjížd ly mozky z celého sv ta a pozd jší produkce významných badatel se v této metropoli, prost nedala p ehlédnout. Víde odstartovala z p elomu t chto staletí nejen zásadní výzkum a byla tak i nep ímo, nebo p ímo zakladatelkou nespo tu v dních disciplín (psychoanalýsa, fenomenologie, matematická logika a filosofie jazyka, kriminalistika, srovnávací antropolpologie, a další). Sám Freud proto, aby v tak náro né konkurenci obstál, už jako student gymnásia pochopil význam studia klasik antické literatury. M l proto vynikající znalosti v této oblasti, které jak víme, dob e uplat oval jednak ve schopnosti zobec ovat a aplikovat n které záv ry na literární p íb hy (viz, Oidipus, aj.) a jednak i ve stylu psaní text , které sice nevynikají n jakým zvláš bohatým stylem, ale zato p ímo jdoucí k podstat ešeného problému a sd lné v mí e vskutku dostupné každému, kdo jen trochu p í tení p emýšlí a má studijního ducha. Nakonec m žeme, p í sledování Freudových text , vid t i zrání a vývoj jeho sd lnosti.

/ SVAZEK DRUHÝ A T ETÍ /
VÝKLAD SN - 1899; O SNU - 1901

Ve své době představovala Freudova studie *Die Traumdeutung* (Výklad sn), n m. 626 stran, jen málo povšimnutou knihu. Útlý svazek *Über Traum* (O snu), n m. 55 stran, byl naopak přijat o mnoho p ív tiv ji nejen pro tak zásadní zeštíhlení, ale i proto, že nabízel hotové teze, bez toho, aniž by se zabýval dlouhosáhlými rozbory Freudových vlastních sn . I p es to, se teprve druhé vydání základního textu, v celém jeho rozsahu z roku 1909, až nyní stává postupn vyhledávaným materiálem, diskutovaným také v odborných kruzích a to, nejen na p d psychologie a medicíny. Freud byl vskutku stále jediný autor díla, které se ve vztahu k psychologicko – psychiatrické problematice sn odmítal zabývat jejich významem tak, jak bylo do té doby zvykem. Sen byl považován za pouhý p elud, který proto, že nemá žádný faktický význam, až na jeho údajné „v štecké schopnosti p edvídat události zásadního významu“, nespl uje jinak podmínky k tomu, se jím zabývat, natož z n j d lat v c odborného zájmu.

Freud rozdělil téma knihy na tyto základní oddíly: I. Die wissenschaftliche Literatur der Traumprobleme (Vedecká literatura k problémům snu), II. Die Methode der Traumdeutung (Metody výkladu snu), III. Der Traum ist eine Wunscherfüllung (Sen je splněné přání), IV. Die Traumenstellung (Deformace snu), V. Das Traummaterial und die Traumquellen (Snový materiál a prameny snu), VI. Die Traumarbeit (Práce snu), VII. Zur psychologie der Traumvorgänge (K psychologii pochodu ve snu).

Z prvního oddílu vyteme, i přes jistá omezení odborného charakteru, že Freud v podstatě zpřehlednil, vynikajícím způsobem, do té doby známý materiál k tématu, zejména z aktuálních pramenů své doby. Jak vyplývá z jeho podání, většina autorů citátů, které zde uvádí, se jen tu a tam vážněji zabývala klinickou problematikou snu a jejich podílem na duševních poruchách. Prakticky jsou jejich výklady jen tezevitelné k sestavení teprve dalšího ucelenějšího obrazu o problému, z něž je možno vycházet k rozvinutí následující seriózní práce. Když uvážíme, že jen tato část obsahuje něco přes sto stran textu, je to obdivuhodný soubor materiálů, který Freudova východiska objektivisuje a nenechává nás na pochybách, že se i nadále bude jednat o poctivě promyšlený materiál. Jenže, to je právě trnem v oku těm, kteří chtějí za každou cenu Freudovu práci

kritisovat a otevřeně odmítat. Jako argument si vždy berou za své, že Freud při analýsách snů vycházel z vlastního zdroje. Ten, podle nich význam omezil onu tolik žádanou v deckou objektivitu. Na adresu této kritiky bych zde rád upozornil na to, že Freud vskutku užíval jen svých vlastních snů k rozborům (vyjímáme si i snů svých klientů nebo známých, i vlastních dětí), avšak pracoval s metodou a nikoliv s tím, že by jeho sny měly být jeho sny. Pokud něco zamlouval, metoda to nemohlo uškodit, nebo to, co nechtěl sdělit nahrazoval, aby celek snu zůstal neporušený a metoda prokazatelná. Pokud snad něco přidával, tak nikoliv proto, aby dokazoval, že má pravdu, ale proto, že i v praxi je nutno některé sny klientů doplňovat (rekonstruovat), aby potlačená forma části zjevného snu asociací vyprovokovala to, co se za onou mezerou fakticky skrývá jako latentní snový zdroj. Při etbě Freudových dopisů z doby, kdy kniha *Die Traumdeutung* vznikala a materiál dále podhalujících Freudovo soukromí zjistíme, že to, co uvádí jako pramen argumentu ze svých zkušeností, výrazně koresponduje s jeho pozdějšími v deckými závěry ověřenými v klinické práci s pacienty a stejně tak při aplikacích jeho závěrů na jiných pracovištích, kde byla jeho metoda uplatňována. Freudova práce je příkladem rozvoje pozorovacího talentu, který bezpochyby měl. Kromě toho, psychoanalytická terapie klientů s neurózami a

hysterií jejich utrpení odstraňuje, nebo zmírňuje na takovou míru únosnosti, která jim otevírá dveře opět do plnohodnotného života, i když je Freudovi vytýkáno, že se někdy jeho klienti po úspěšné léčbě dostávali s návratem obtíží. Jenže, co zde chceme Freudovi vyříkat, vždy sám stál na popátku něčeho, co teprve vznikalo.

Druhý oddíl v nově vydané Metodě výkladu snů chce být ukázkou jak se snovým materiálem pracovat. Jednak je nutno vzdát se vlastní asociace, nebo ten, komu se sen zdál je snící a nikoliv ten, kdo se jej pokouší, z druhé strany vyložit. Freud tuto skutečnost techniky práce se sny proto musí obcházet tím způsobem, že do pohledu na obsah snu vkládá množství vnějších podmínek, které vyvolaly sen. Tedy objektivuje jejich vztah ke snu, pokud možno logicky propracovanými vztahy, které teprve nyní mohou mít asociativní charakteristiku uplatněnou na výklad snu. Této metody při zodpovídání toho, co sen říká, ovšem Freud potom užívá i ve vztahu ke svým pacientům (neurotikům) a ukazuje se, že je tím splněna funkce vysvětlovat obsah snu z pohledu aktuálního duševního stavu klienta, vzhledem k založeným konfliktům. Takže sen není žádný nesmysl, ale člověk, pro se zdá je přímo odvislý z napětí vyvolávaného aktuální potřebou zbavovat se nepříjemných myšlenek z nevyřešeného konfliktu. Ve snu se tedy zdvojuje minulé a přítomné způsobem snových obrazů. Vzhledem k tomu, že sen je výsledkem

kompromisu mezi tím, něco potlačit a něco nechat prosadit (z toho, co si proti naší vůli - našemu v domě), nárokuje být v domě, jsou obrazy ve snu neuplnými propojeními mezi zbytky v domě a fragmenty toho, co se stalo s v domě, z naší minulosti provázat, tj. ve výsledku jako symboly.

V následující, této a dalších částech knihy Freud podává kontroverzní interpretaci snu jako splnění. S touto tezí, jak upozoruje později, má být zacházeno velmi opatrně. Sen je, podle něj, vskutku splněním, avšak na adresu těch, kdo by se snažili ve snu už navždy spatřovat pouze takto zjednodušený model, pro další práci s jeho obsahem podotýká, že je nutno brát v úvahu jednak biologickou a jednak i personální stránku věci. U některých snů je vskutku sen splněním, avšak jako biologická nebo i pudová stránka, tohoto splnění, má mnohé znaky protichůdných jevů. Například, když je sen o tom, že snící hodlá poškodit svou milovanou osobu, jedná se o splnění zakódované v snové myšlence poškodit ve skutečnosti někoho jiného, kdo má na snícího nějak významný erotický vliv. Aby se neprozradila otevřenost těchto latentních myšlenek, sen situaci upravuje symbolickým přehesováním, atp. Ve skutečnosti je tu zájem uškodit jiné osobě, která se proti morálnímu zvyklostem vloudí do v domě jako nutkání se jí zabývat. Sen tuto osobu vyloučí, ale nehodlá vyzradit skutečný

zdroj obsahu. Splněným přáním tak zůstává uchránit sebe před nutkavostí nemorálních myšlenek k jiné osobě. Naopak, sny dříve jsou jen odrazem dne.

Symbolika snu je Freudem interpretována jako nepřehledná snůška předt každodenního užitku a zastupující erotické symboly jak mužského tak ženského pohlaví. Tato část, opakující se rovněž ve svazku jedenáctém (viz níže) je, asi právem, jednou z nejdiskutovanějších, až do současnosti. Jak totiž ukázaly interpretace snů z následujících let, ne vždy je nutné symboly, které Freud vyjmenovává, hned chápat jako erotické obrazy. Mnohdy zastupují přirozeně jen sebe samé. Redukce symbolů ve snu na jejich sexuální vazby je dnes považována za přežitek, manipulující obsah výkladu snů jednostranně a nevědecky. Nutno upozornit na fakt, že technikám výkladu snů je i v současné klinické práci věnováno jen okrajové místo. Je uznávána jejich nepopulárnost vzhledem k psychické realitě, ale náhledy na možnost objektivovat výklady jednotlivým zpacobem jsou sporadické a stále diskutabilní. Také nikoliv všechny sny jsou klinicky upotřebitelné. Je převažná část snů vlastně neškodných a v nich neinterpretovatelných. Tudíž za klinicky nepřijatelnější se považují sny opakující se, dále sny s vysokou dávkou emotivity prožívání během doby, kdy se snícím zdají nebo, kdy se emoce prosadí i do momentu probuzení i následujícího probuzení dne a

ovlivují tak náladu (psychickou pohodu) klienta. Navíc u pacientů, kteří se domnívají, že nemají sny a jsou hypnabilní je možno vyvolat vzpomínky na to, co se jim zdává, a na což, bezprostředně, po probuzení ze spánku, zapomínají. Konečně sny odhalují vztah k obsahu nevdomí. Čím více je sen nejasný, tím více jsou založené konflikty, jako zdroj snu, potlačené. Toto pravidlo však platí jen tam, kde se jedná o problematiku pacientů. Běžně je spousta snů, které nemusí předkládat zvlášť jasné rysy a přesto nemají žádný terapeutický užitek. Ale u pacientů trpících diagnostikovatelnými obtížemi, se i zdánlivě nic neříkající sen a jeho výklad terapeutem, může stát zásadním spouštěčem situací, které mají na vývoj psychoanalytické terapie, zpravidla rozhodující význam.

V druhém, zkráceném pojednání O snu Freud využívá, opatřené svými postřehy, také z analýs bohatosti jmen, nápisů a jiných textových námětů, které se do snů vtírají (viz, dále svazek čtvrtý). Ukazuje tak na skutečnost, že se nejčastěji ve snech setkáváme právě s nejznámějšími proměnami lingvistických jevů. Jsou vlastně, tyto lingvistické hry, v našich snech předem temně známých chybných spojení, nejlépe odkazujících na směr, kterým se veškeré sny, svojí obsahovou stránkou vydávají. Tyto lingvistické analýsy lze využít také u nedagnostikovaných jedinců v každodenním životě.

/ SVAZEK TVRTÝ / K PSYCHOPATOLOGII VŠEDNÍHO DNE (1904)

Snaha p iblyžit kařdodennímu řivotu psychoanalytickou práci, se u Freuda objevuje velmi často. Studie: Zur Psychopathologie des Alltagslebens (K psychopatologii kařdodenního řivota) je práv takovým, klasickým materiálem. Freud zde ukazuje na p íkladech chybných spojení z oblasti p e íkávání, zapomínání jmen, p ehmánutí, p epsání, atp. na to, ře se také v t chto zp sobech našeho jednání projevují typické známky inností, vázaných na mechanismus blízký tomu, jak pracují sny a, zvl. utvá ení jejich symbolik. Jevy, které zp sobují nejř zn řší chybné jednání jsou typické tím, ře zhuř ují n jaký obsahov d ležitý materiál z v domí a nev domí. Jedná se, v podstat o protich dné spojení n eho, co bylo zám rem íci nebo napsat, atd. s tím, co cht lo být potla eno a jako potla ené nem lo být u in no zjevným. Spojením t chto dvou nutkání vzniká nejmén dvoupólový fragment, sestavený jak z řásti toho, co bylo p vodním zám rem, tak z řásti z toho, co m lo být zaml eno. Tento výsledek je plnohodnotným psychickým výkonem

a má smysl, právě proto, co bylo nyní, shora nadneseno. Asociativní vazby nepracují pouze v tom, co je nám dáno ve v domí, ale také tam, kde se nachází obsah nev domí. Tedy v oblasti potla ených myšlenek. Na vn jší podn ty jsou tyto potla ované myšlenky vyvolávány, ale v domí je nechce p ipustit k plnému prosazení. Vytvo í se tak chybné spojení, mající mnohdy i sm šný charakter. Opakující se zp sob takového jednání nabízí otázku, zda d vod, pro tomu tak je, nemá p eci jen hlubší a možná i patologický základ. Nebo ještě i jinak, zda nelze, z t chto znak jednání vypožorovat n co, co by bylo možné vykázat klinickým zp sobem. Freud se domníval a nutno podotknout, že správn , že se v takovém opakujícím se chybném jednání skrývá možný vývoj k budoucí symptomatologii neurotického zatížení (rozrušení) vedoucího, p edpokladov , až k neuróze samotné. Chybné jednání, které si vynucuje to, pro se takovým stává, nutn p edstavuje jednání mající p íznak narušení duševní rovnováhy, nap . v oblasti soust ed ní, zam ení pozornosti, ale také ve zp sobech reáln odvíjených a prožívaných mezilidských vztah i myšlenek sm rovaných k jiné osob , atd. Freud v této souvislosti dospívá k pojmu frustrace. Práv z d vodu vyprovokované neschopnosti jednat ur itým zp sobem, pod tlakem okolností, nedovolujících dosáhnout svých cíl nebo zám r normální cestou, dochází k jejich

provokaci z nesplyných pání pobídkou k nutkání volit jiné prostředí. Ty se zpoátku dostávají nepříjemným selháním vinnostech každodenního jednání. Jsou to právě ona nejznámější pěknotí, pepsání, zakládání v cílna nesmyslná místa, atd. Klient asociuje na bývalé vztahy a místo Hana použije patvar Hanra. Pí bližším zkoumání vyjde najevo, že v minulosti tento pacient prožíval nepříjemné vztahy se svým strýcem Harym a dnes, kdy se cítí znepokojen vztahem se svojí manželkou, vytváří několikrát, po dobu analytických setkání, zkřížení těchto jmen. Není pochyby o tom, že v takto opakujícím se projevu, se zraší symptomy neurózy vyvolané neutěšenou situací v soukromém životě, trvajícím již po několik let. V tomto případě se jednalo o třicetiletého muže, který na bratra svého otce měl zlost za to, že jejich rodinu obral o peníze a část majetku, i když byl ještě velmi malým chlapcem. Vzhledem k tomu, že by případný rozvod s manželkou sebou nesl i finanční a majetkové nároky z její strany, došlo u tohoto pacienta ke spojení dvou příbuzných situací.²⁾ Navíc, nutkavost myšlenek provokujících neodbytností zabývat se těmito okolnostmi, klientovi výrazně omezovaly každodenní život i s tím, že si byl v domě nepříjemných změn, ke kterým v jeho životě

²⁾ Vzor případu, který zde uvádím pochází však ze série rozhovorů, které jsem měl možnost vést s jedním studentem semináře, před několika lety, když mne požádal o vyslechnutí, stran své tíživé situace.

došlo. Ztráta horizontu uspokojivého řešení, pro tohoto klienta, byla zcela zjevná.

Freud tuto knihu rozděluje na následující části: 1. Zapomínání vlastních jmen, 2. Zapomínání cizích slov, 3. Zapomínání jmen a sled slov, 4. Odtisků a krycích vzpomínkách, 5. Překnutím, 6. Chybné tení a přepsání, 7. Zapomínání dojmů a předsevzetí, 8. Přehmatnutí, 9. Příznaková a náhodná jednání, 10. Omyly, 11. Kombinované chybné úkony, 12. Determinismus – víra v náhodu a povra – hlediska.

Terapeuticky nejvyužívanější je ovšem kapitola čtvrtá. Odtiské a krycí vzpomínky přitom totiž dlouho do dospělosti a mají dokonce u některých pacientů s neurózou nebo hysterickými symptomy tendenci obsadit hlavní místo ve vědomí, například jako kritérium hodnocení. Tyto vzpomínky v zásadě představují regresi v níž může pacient pozostávat z důvodu přetrvávajícího infantilismu, neschopného propustit klienta ze závislosti na vlastní minulosti. Vše, co pacient vykonává, je vlastně pokračujícím odtiskem. Prosazující se infantilismus u neurotiků a hysteriků je obecně známý. V souvislosti s Psychopatologií každodenního života Freud daný problém shledával v tom, že krycí vzpomínky vlastně vylepšují některou z dřívějších traumatizujících událostí z odtiskem a umožňují tak pacientovi, alespoň jak odtiskem, se zbavovat jinak přetrvávajících, nepřijemných pocitů, vedoucích z těchto raných zážitků.

Stati a zásadní dílo raného vývoje Freudovy psychoanalýzy nám ukázaly, že se v nich autor na nejrůznějších úrovních pokouší zmapovat a upevnit (upřesňovat) základní pojmový aparát oboru. Jsou to zejména: neuróza, založený konflikt, potlačení, nevdomí, uvolnění, nahrazení, sublimace, sen, představa, vzpomínka, infantilismus, atd. Dá se říci, že období mezi lety 1882 – 1904 je ve Freudových psychoanalytických studiích a práci s klienty neseno v duchu právě těchto problematik. Všimá si významného faktoru, jakým je bezděčnost přecházení z jedné oblasti do druhé, formou asociálních schémat. Ta se postupně zdají být velmi důležitá. Klient nejen to, že vypráví své obtíže na základě vzpomínek, ale také tyto vzpomínky ve i potlačuje nejrůznějším vyhýbáním se toku myšlenek. Dělá, tzv. zárazy. Hodlá něco zamlčet a nebo, něco naopak chce, s pevnou dynamikou e i, sdílet. Každé takové vybočení z rytmu e i je neseno zmloukou ve vdomí. Zmloukou, která si vynucuje, proti vůli klienta, pozornost. Vdomí se tímto, znevdomí deroucími myšlenkám brání tím, že je dělá neschopnými plného prosazení. A tak pacient, během rozhovoru s psychoanalytikem n kterých své myšlenky vyjadřuje jen neúplně nebo jiné naopak, aby potlačily ty, které mají zůstat skryty, přebíjí pozorností nápadně odlišující se od ostatního vyprávění. Toto období tedy Freuda přesvědčuje o tom, že asociace tvoří cestu k nevdomí.

/ SVAZEK PÁTÝ /
SPISY Z LET 1904 – 1905

Bylo zřejmé, že Freudova práce, má-li být nadále úspěšná, bude si vyžadovat radikálního zvratu v pokračování. Již Výklady sn představovaly dostatečný zásah do vývoje klinické psychologie. Jenže u Freuda k podobným obrátím, během jeho tvorby práce došlo hned několikrát. Během let 1904 až 1905 vydává sérii článků zaměřených na problematiku lidské sexuality, ve vztahu k psychickým obtížím. A jsou to právě Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie (Tři pojednání k sexuální teorii), které vstoupily do tohoto svazku tvořící jeho hlavní část, vedle neméně zajímavého textu, který vešel do dějin moderní psychoterapie pod názvem: Bruchstück Behandlung Hysterie – Analyse (Zlomek šetření analýzy hysterie). Jak se totiž ukázalo, sexualita u pacientů s neurózou a hysterickými symptomy stále představovala jedno ze základních témat, kterým se ve svém v domí nebo i nev domí zabývali. Ta, na sebe vázala až nápadně velký rys pozornosti, kterým se jejich zájmy zaobíraly. V chybných jednáních všeho druhu zpravidla sexualita

nahrazovala ztrátu za normální duševní pochody. Také tito pacienti projevovali sexuální zájem po takovém milostném životě, který byl neslučitelný s jejich dosavadní orientací. Touto skutečností se mnozí neurotici a hysterici trápili. Nicméně, jejich potěšení uskutečňovat takové obraty v milostném životě má všechny znaky nutkavosti jak v oblasti myšlenek tak v oblasti způsobů jejich řešení chování - náhradními přehodnoceními pro úspěšné dosahování pocitů slasti. Freud zahajuje své výklady k teorii sexuality sexuálními úchylkami. Zvýrazuje fakt, že termín úchylnost je třeba brát s jistými rezervami. Je zde totiž kulturní akceptace morálních zvyklostí a ta, je mnohdy pro takové posouzení rozhodující. Nicméně, sexuální život člověka je veden dvěma směry: 1. Je to sexualita pudová, která má za hlavní úkol spojení dvou pohlavních orgánů za účelem potěšení; 2. Sexualita kulturní, která se zajímá pouze o dosažení pocitu slasti a soustřeďuje se v ní i tomu, čemu říkáme milostná hra. Jistý díl pudovosti zde hraje nezastupitelnou roli, stejně jako u pudové sexuality je nezastupitelný díl nutkání k pocitu slasti, jenž představuje důležitou složku, například mužského vyvrcholení a oplodnění. Aby v přírodě bylo vše spravedlivě rozděleno, tak oba aktéři pohlavního života v obou případech mohou dosáhnout vrcholu se stejnými prožitky z pocitu slasti, které očekávají. Jenže je zde nemalá skupina lidí, kteří své sexuální aktivity vnují

milostnému životu s jedinci stejného pohlaví. Ve starověké době bylo, například, dobrým zvykem (Periklovo věko, asi 440 př.n.l., případně i později), když vážení muži měli za své milence mladší jinochy, s nimiž se ukazovali na veřejnosti. Freud poukazuje na to, že sexuální úchylkou se tato skutečnost stává tehdy, jakmile zájem o milostném životě přesáhne takového stupně náročnosti, v němž již nelze uvažovat o tom, že by dotyční nebo dotyční pro sebe žádali spojení dvou opačných pohlavních orgánů za účelem potěšení, kde tedy slast, se tak stala jedinou a výhradní složkou milostného života, nebo je jí dosahováno pouze náhradními sexuálními aktivitami. Tento druh pohlavního přestoupení potom znamená úchylku, vychýlení z normálního párového soužití do oblasti náhradních řešení, majících nějaký význam v oblasti potěšení, vyrovnávat se s neblahými konflikty minulosti. Vrozená homosexualita nebo lesbismus ovšem charakterizují zcela jiný základ, pro takové aktivity. Ovšem i zde je možná objektivisovaná odpověď. Vrozená homosexualita u mužů a žen, se od psychologické homosexuality rozpozná zejména podle toho, že u vrozené homosexuality představa, že takový člověk má pohlavní styk s jedincem opačného pohlaví, v něm vyvolává zhnusení, stejně jako v heterosexuálním člověku stejné zhnusení vyvolá představa, že by svůj sexuální život

vedl – vedla s jedincem stejného pohlaví. Vedle toho má také za to, že jedinci s psychologicky motivovanou homosexualitou mají blíže k bisexualitě než jedinci s vrozenou homosexuální orientací, kteří jsou ve svém postoji k problému radikálnější. Freud proto (a na svoji dobu ještě málo rozvinutý biologický výzkum v této oblasti), tuto otázku nerozpracovává na úrovni souasných v domostí. Rovněž se ukazuje, že sám je mnohdy lovkem své doby a na které své názory musí obhajovat proti obecně přijímanému konformismu a puritanismu. Přesto je Freudova otevřenost předmětem kritiky a zpočátku si proto vysluhuje odmítavé názory, když pudovou sexualitu, správně porovnává ke zvířecím aktivitám, atp. Vedle nejradikálnějších úchylek Freud rovněž hovoří o tzv. algolagnii u sadisticko-masochystických aktivit, tj. dosahovat pohlavního vzrušení i tím, když jedinec může někomu způsobit bolest, nebo stejného vzrušení dosáhnout, když někdo danou bolest zakouší na svém těle. Ve většině případů tito lidé mají potěbu obě role zamatovat (algolagnie) a ve stádění jejich zakoušení posilovat pohlavní vzrušení s následným uspokojováním. Freud při této příležitosti upozorňuje na fakt, že v běžných praktikách milostného života, většina lidí, se vždy na který z podobných jevů, ve své minimální míře, prosadí. Kdežto tam, kde se jedná o pět o výlučnost, vedoucí jako k jediné možnosti

dojít touto cestou uspokojení, má za to, že je potom třeba hledat významové prvky takového vedení milostného života v d tství pacienta. Každá taková úchylka, totiž zna n omezuje výb r partnera nebo i asov vymezuje ochotu partnera/partnerky podobné aktivity snášet. Souhra, v t chto oblastech milostného života, oproti heterosexuální norm , je spíše vzácností. Krom toho, Freud uvádí za d ležitě i to, že se naše sexualita d lí na další oblasti, jakými jsou, nap .: sexuální objekt, který spl uje p edpoklad uspokojení nebo založení rodiny a sexuální cíl s praktikami milostného života, které napl ují také estetickou stránku v ci. Pud prohlížení a pud zvědavosti zde zastupují rané impulsy výb ru pro pohlavní život, nyní však transformované do sféry lidské pospolitosti a hodnot. D tská sexualita zp sobila Freudovi rovn ž nemálo kritických ohlas . P ichází totiž s tím, že d ti žijí sexuáln již od narození: autoerotické období do t í let Freud d lí na období orální, anální a falické a z jejich nedostate ného prosazení rovn ž popisuje následné konverze v pohlavním život dosp lých - - orální složku charakterisuje fixace na orálním sexu, anální složku zejména homosexualita, falickou zase nutkavé onanie nebo masturbace. Popis analýsy hysterie, který p edstavuje rovn ž významnou ást studií z t chto let, jen vhodn zapadá do schématu využití sexuální teorie.³

³⁾ Viz **Dodatek**, na konci skriptu, k základním poj m m psychoanalýsy.

/ SVAZEK ŠESTÝ / VTIP A JEHO VZTAH K NEV DOMÍ (1905)

Uvedený rok představoval pro Freuda důležitý mezník v jeho, nyní stále ještě, rozvíjející se práci. Vedle spisů, které jsme měli tu možnost sledovat ve svazku předtím to bylo, z téhož roku, obsáhlé pojednání *Der Witz und seine Beziehung zur Unbewusste*. Sám Freud se později k dané knize vyslovil jako o vytvoření, které po letech ani dost dobře nechápe. Nicméně, text představuje velmi zdařilou aplikaci psychoanalýzy na kulturní oblast lidského jednání. Završuje, svým spůsobem, více než dvacetileté Freudovo období rozpracovávající problematiku duševních poruch z oblasti symptomového jednání, vykazujícího se nápadně v myšlení, mluvení, sledovaného prožívání, s následnou patologií klientů. Zásluhou knihy *Vtip a jeho vztah k nevdomí* bylo poukázáno na to, jak malý a nepozorovatelný může být rozdíl mezi duševním zdravím a nemocí. Tato okolnost, bráno do důsledku, propojená s těmi pojednáními k teorii sexuality nutně musela odborníky, schopné prozívat Freudovými závěry, zarážet až mrazit. Byl objeven klíč k interpretaci lidské

psychiky, ze zcela vlastních pohnutek, pudových sil transformovaných do kulturního života, jako jejich vzor, uplatňovaných však s neztenčenou silou prosazování a tím i ovlivňování faktu naší závislosti na nich. Stále více předcházelo do popředí to, co se nakonec stalo leitmotivem psychoanalýsy - - jsme pod vládou nevdomí a racionalita má tak jen minimální podíl na našem vdomém poínání. Tím, ale fakticky zaíná celosvětový hon na nevdomé obsahy lidských myslí. Lidé se začínají dívat na své jednání z jiného úhlu pohledu. To, co je vykonáno nemá odpovídat v domým záměrem, ale je výsledkem skrytých pohnutek. Zvláště u pacient je toto skryté nutné odhalovat, jako zdroje motivací symptom, z nichž se posouváme k odpovídám na to, co je vlastně skutečnou příčinou nemoci a do jakých záměrů, že, takový stav pacienta, prorstat a nadále poškozovat jeho duševní nebo i fyzické zdraví.

Vtip (a to nikoliv vždy jen anekdota, protože je zde myšlen jakýkoliv útvar myšlenek nebo slov) je zvláštním druhem kontrastního spojení. Kontrastní znamená, že jsou k sobě přiazována hlediska mnohdy reálně neexistující, avšak při takovémto spojení vytvářející přesně to, co dává například chybné jednání upeknutí. Naprostá vřtina vtip, nebo toho, co v nás vyvolá emoci smíchu je vypracována z takového zdroje. Jenže, je tu i jejich skrytý záměr. lov k svým myšlením v logických vztazích a právě proto, že

neustále v nuje pozornost tomu, aby se jeho veškeré jednání ocitalo na poli logiky, vtipu práv proto v nuje tolik pozornosti. Je na n citlivý z hlediska jejich iracionality, kterou v nás vyvolávají známé reakce. Kontrastem a skrytým úmyslem je vtip jen jinou formou chybného úkonu. Ti, kdo jsou inteligentn jší dokáží s vtipem, podle tohoto klí e mistrn zacházet, nap . Voltaire ve svých pamfletech na zaostalou politiku své doby, podobn i Rousseau nebo p ed nimi vynikajícím zp sobem Shakespeare a mnozí jiní. Z vtipu si lze ud lat dobrou živnost, když je jím odhalována skrytá komika lidského po ínání v tak d ležitých oblastech, jakou je práv jmenovaná politika. To je také d vod, pro jsou spisovatelé se svým ostrovtipem u svých vládc znelíbeni a dokonce, v tom lepším p ípad , vyhnáni ze svých zemí. Vtip umož ůuje zvláštním zp sobem vytvo it prost edí, kde je jednak nabídnuto zesm šn ní zp sobem, kterým je vtip utvo en, ale stejn tak i poukazem, na který je zam ěn. Má vn jší a vnit ní obsahovou stránku. Jde o to, že se m že projevit jako karikatura, vystihující zvl. d ležité rysy. Tímto zvýraz ováním však není jednostrannost, ale pozornost na to, co má být vyjmuto a u in no p edm tem zájmu. Vezm me si nap . „Lakomce“. Tato postava v samé podstat trpí tím, co se jí stalo p edm tem hlavního zájmu. Ale nadto se zde projevují dvojí pocity, jednak je nám „Lakomce“ líto, že se tak trápí a rádi bychom mu

sdílí, jak ze své situace ven, stejně jako nám připadá smyšlný v ulit svých problémů. Kromě toho, můžeme do celé karikatury tohoto „smšlna“ zvléci ještě i někoho známého z našeho okolí, který má podobné rysy myšlení a chování. I to je vtip, rozvedený do celovečerního sledování příběhu. Ve vtipu převažuje zhuštinění a to, čemu Freud říká náhradní výtvar. Nebo jinak, jedná se o zkrácení. Dále u vtipu se sexuální tematikou lze ze způsob jejich vyprávění, stejně jako ze způsob reakcí, odpozorovat důležité znaky vztahu dotyčných k sexuální realitě. Ale i zde existuje celá řada vtipů, které mají inteligentní projev, například vtváření Shakespearových vtipů jako: Královna každým sáhem, Král každým coulem, atp. Pokud se však jedná o obscénnost vtipu, má podle Freuda důležité význam jako druh svádění. To platí jak u mužů, tak u žen. Mnohdy takové vtipy představují cestu, jak dojít sblížení. Jde o odhalování slovním způsobem, obnažování a nabízení jisté hranice, ještě před vlastním zahájením milostné hry. Tyto pohnutky k sebeodhalování zde však nejsou žádnou novinkou. I malé děti si často hrají tím způsobem, že na cizí lidi, procházející vesnicí, se rznípitvoří a přitěpíležitosti se také odhalují, aby tím daly najevo svoji převahu domácího, který si to může dovolit a zesměšnil cizince, který svojí mrzutostí toto vyhodnotí jako nemorální akt. Tudíž nelze se divit, že přitěpíležitosti Freud

podobné jednání vyhodnocuje jako p irozený sklon k obscénnosti. Kone n , obscénní vtipy vyvolávají všeobecné veselí, uvoln ní a dobrou náladu. P edstavují tak významný prvek v lidském život . Odtabisovávají to, co je jinak v tšinou i jednotlivci p edm tem prudérie, zákaz , potla ených incestních p ání, atd. Vyrovnávají tlaky mezi vyt sn ním a uvoln ním; v r zných p íslovích charakterisují slovní kulturu území.

Vtipy, které potom tvo í sou ást našich vztah k jedinc m, na n ž máme v úmyslu zaúto it, mohou vykazovat latentní p ání, jako je nap . pomluva, invektiva, aj. Jak je tedy patrné, Freud chápal vtip za sou ást vážných projev , prozrazujících na d ležitě okolnosti našich skrytých p ání. Práce je psána srozumitelným a tivým zp sobem a p edstavuje jeden ze zásadních textových materiál psychoanalýsy a jejího klinického pozadí, v n mž m že být, bezezbytku využita. Freud totiž ukazuje na to, že klienti mnohdy své vtipy tvo í také ve snech a tato okolnost znamená d ležitou složku poodhalování aktuálního obsahu jejich nev domí. Krom toho, je na knize patrná ur itá lehkost zpracování. To je možno rovn ž p í íst jednak tomu, že Freud v tomto období již definitivn p ekonává vlastní obtíže s depresivními stavy, jimž po dlouhou dobu elil a rovn ž usazení rozvíjejícího se tématu do jist jších souvislostí, které mu skýtaly argumenta ní vyhlídky. Kniha o „vtipu“ došla všeobecného rozší ení a uznání.

/ SVAZEK SEDMÝ /
SPIŠY Z LET 1906 - 1909

Období, kterým se nyní budeme, prostřednictvím Freudových spisů zabývat, je v roce 1909 završeno společnou cestou s C.G. Jungem a Sandorem Ferenczim do Ameriky. Je to ovšem také rok, postupného a nakonec i definitivního rozchodu s Jungem, což se osobně podepsalo na obou aktérech. Nadále samozřejmě respektovali výsledky odborné práce jeden druhého a sledovali ji na všech úrovních prezentací. Pokud docházelo ke kritikám, tak vždy jen v míře této odbornosti, vynechávajíc jakékoliv invektivy, atp. První desetiletí dvacátého století je nesené v duchu několika významných vědeckých poznání. Vedle Alberta Einsteina, který roku 1905 formuluje a uveřejňuje speciální teorii relativity, se v tomto období s nemenším podílem na vlivu, stranami myšlení prosazuje také Edmund Husserl (Logische Untersuchungen) a B. Russell (A.N.Whitehead) s monumentálním dílem Principia Mathematica. Dále je to i americký pragmatismus v završujících dílech Williama Jamese nebo i objev Maxe Plancka o kvantech úniku, kvantové mechanice (1900).

Freudova psychoanalýza, z čehož racionalistických a exaktně podávaných v díle, přeci jen poněkud vybočuje nebo, jak jsme již předeslali, svůj základ spatřuje v odhalování obsahu nevědomí, což nutně vyvolávalo jistou nevoli právě u té části veřejnosti, která byla nakloněná na stranu výhradní objektivní, matematické a tímto oblastem blízkým technikám poznání. Freud v předkládaném svazku pokračuje dvojím směrem. Je to, opět aplikované zaměření na uplatnění psychoanalýzy v kulturní, tentokrát literární oblasti – popisuje snovou práci v rozsáhlém článku *Der Wahn und die Träume in W. Jensens „Gradiva“* (Bludné představy a sny v knize W. Jensena „Gradiva“); *Analyse der Phobie eines fünfjährigen Knaben* (Analýza fobie u pětiletého chlapce) a *Bemerkungen über einen Fall von Zwangsneurose* (Poznámky k případu nutkavé neurózy). Tyto studie představují základní textovou část obsahu svazku. Vedle nich jsou to, například: *Zur sexuellen Aufklärung der Kinder* (K sexuální osvětlení) nebo *Charakter und Analerotik* (Charakter a anální erotika)...

Ve spise o „Gradiv“ (vysněné dívce hrdinou románu), se Freud zabývá otázkou zjevného a latentního snu. Kniha Freudovi splňuje důležitý pramen argumentací. Jde totiž o to, že spisovatel vypráví příběh o lovkovi, jenž trpí představami, sny o sobě milé osobě. Tento sen je tak dvojího druhu, jednak je to sen, který si za bdělého poínání vymýšlí sám autor, stejně jako je

to sen, který se má zdát postav p íb hu. Který z t chto sn je vlastn skute ný sen, komu vlastn p ísluší jeho skute ný obsah? Co skrývá, ili, co je zjevného a, co je latentního na tomto snu, když se jeho obsah p edestírá z v domé fantasie spisovatele, když už beztak i reálný sen má tak málo spole ného se skute ností jako takovou? Freud se zde zabývá i tím, jak hlavní hrdina podléhá sv dné moci svých snových myšlenek, coby spln ných p ání. A v blud se jeho no ní vize p evrací, jakmile sen svojí náladou prostupuje denní aktivity snícího. Zvlášt u lidí s oslabenou psychikou elit nárok m vnit ních obraz , dochází k tomu, že se po celý život ocitají v kruhu nám t , jako jsou nejrz njší p edpoklady, p edpov di, pochybnosti z p edstav, které se nikdy neudály, atp. Tito jedinci jsou na pokraji bludového rozvinutí svých p edstav, nebo do blud p ímo upadají. Jejich život je nesen pochybnostmi o jakékoliv, by i seberacionáln ji zd vod ované skute nosti a svém postoji v ní. Aby se z takové tíživé situace dokázali vyvléci, nezbyvá než natrvalo pochybovat a na této pochybnosti si založit životní styl, s nímž ovšem nikoho ve svém okolí nenadchnou, nebo upadnout do bludu a nenechat se nikým vytrhovat, nebo to je jediná obrana p ed tím, jak sebe uchránit p ed nep íjetím, i neschopností vyrovnat se s faktem, že je tu skute nost, neodejmuteln p ítomná a navzdory všemu našemu sn ní.

Analýsa fobie p tiletého chlapce, v následující ásti svazku, p edstavuje d ležitý soubor materiálu aplikace klinické psychoanalýsy. Freud tady ukazuje na n kolikeré znaky souvisící s jeho d ív jšími popisy v Die Traumdeutung a Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie. Láska a nenávist k rodi m u tohoto popisovaného subjektu Freudovi spl uje kritéria oidipského komplexu, kdy nenávid ný otec, jako sok v chlapcov lásce k matce, zde p edstavuje kon , p ed níž má Jeník strach a také mu p isuzuje nejr zn jší varianty životních událostí, které dramaticky poznamenávají jeho osud. Obavy z nep íjetí rodi i a zejména odmítnutí milované matky se zvýšily, když na sv t p išla sestra, atd. Tedy dnes již známý model. Nic mén pro Freudovu práci a její presentaci písemnou podobou, toto znamenalo další posun ke srozumitelnosti sm rem k ve ejnosti.

V oddíle Poznámky k p ípadu nutkavé neurózy Freud ukazuje zajímavý p ípad, dnes bychom ekli ukázkovou kazuistiku muže, který trp í nutkavostí myšlenek z ambivalence sexuálních hnutí. Tento p ípad je zvláštní tím, že se jednalo o lov ka, jenž míval p í holení p edstavy, že si má pod íznout krk. V mládí byl sexuáln svád n svojí vychovatelkou. Vývoj jeho intimního života doznal zna ného zpožd ní. Poprvé m í styk ve dvaceti šesti letech, ale nezanechalo to v n m emocí. Nyní tráví volný as s neintimním kamarádem...

/ SVAZEK OSMÝ /
SPIŠY Z LET 1909 - 1913

Nejodvážnější konstrukce v psychoanalýze se Freud dopustil spisem *Eine Kindheitserinnerung des Leonardo da Vinci* (Vzpomínka z dětství Leonarda da Vinciho). Díl Sebraných spisů Sigm. Freuda, který si nyní představíme, obsahuje vedle zmiňovaného materiálu poměrně širokou škálu kratších článků, které však lze považovat za výrazně důležitější. Jsou to zejména tyto: *Beiträge zur Psychologie des Liebeslebens* (Poznámky k psychologii milostného života); *Über neurotische Erkrankungstypen* (O neurotických typech nemocí); *Zur Dynamik Übertragung* (Dynamika přenosu); *Die Disposition zur Zwangsneurose* (Sklon k nutkavé neuróze).

Ve spise o Leonardu da Vincim Freud, tomuto umělci připsal homosexuální sklony, transformované do vedlejších aktivit, což by vášně poznání, díky níž patrně nikdy jeho intimní život otevřeně nepřestoupil hranici vkusu. Tímto myšlenkami si popudil značnou část veřejnosti a nutno otevřeně přiznat, že oprávněně. Vytváří totiž spekulace, které jdou za hranici v české

serióznosti, zobec uje zeširoka nám ty, které vyvolávají zdánlivost pravdy, atp. Je tedy vcelku zjevné, že Freud sám propadá svým ideál m namnoze nekriticky a snaží se, z metody psychoanalytických výklad , u init všeobjímající techniku práce s intimitou lidského bytí. Od vydání T í pojednání k teorii sexuality Freud v tlak jisté dogmatické sílí a jen s obtížemi se jej sám zbavuje. P esto jsou v p edložené knize uvád né články, s nimiž lze jen souhlasit.

V kratším pojednání o Psychologii milostného života autor v nuje pozornost problematice zejména mužského postoje k ženám. Tuto sta rozd luje na dv ásti: I. O jednom zvláštním typu volby objektu u muže a II. O nejvšeobecn ějším ponížení milostného života. V první ásti se v nuje faktu, že muži, zvlášt s neurotickými sklony, vnímají ženu jako objekt lásky, který musí spl ovat ur ité nároky blízké pot eb oddanosti a podvolení, ne nijak vzdálené tomu, jak se k muži chová prostitutka. Na tomto základ p ijetí potom lze o ekávat, že muž takovou ženu i náležit ocení, podobn jako je tomu u d vky, která od svého milence za poskytnuté služby dostane finan ní odm nu. N kte í muži, se však jen s tímto pojetím své náklonnosti nespokojí a dále se vci ují do role zachránce . Zamilují se do takové ženy a všemožn se snaží jí nabídnout vyvázání ze stavu, kterým si, tyto jemu milé osoby, vyd lávají na živobytí. Takové

partnerky jsou pouhé náhražky za matku, která je i v normální fungující rodině nedostatečně ocenila nebo z jiných důvodů nedošlo u chlapce ke sblížení s matkou, což jen těžko snáší. Jeho role přerůstá v roli otce, který ovšem při nedostatečné odezvě svých návrhů propadá pocitům marnosti, až frustrace. V druhé části si Freud bere za úkol popsat situaci, kterou nazývá psychickou impotencí. Jedná se o problém mužů, kteří i při anatomickém a neurologickém zachování funkčnosti pohlavního orgánu, přesto nedokáží vykonat koitus, což je známkou odezvy na minulé zážitky, přeobsazené právě na tuto oblast jejich života. Podle Freuda libido u takového jedince neproekonovalo incestní zákazy ve vztahu k matce nebo sestře. Tzv. známé fixace, k těmto osobám, trvají i nadále, v dospělosti. Naopak je libido k osobám vzdáleným oslabeno. Potlačuje tedy touhu na úrovni, neschopná pohlavního života. Freud je přesvědčen, podle svých analýz, že muži, jejichž milostný život doznal takových trhlin, v manželstvích proto vystupují způsobilým, kdy jim všemožně dávají najevo ponížení. Je to odezva na, dovedomí se deroucí reality, že jsou sami v této oblasti aktivit neschopní. Vzhledem k tomu, že je společensky tato okolnost všeobecně vysmívána, nebo odsuzována, jakmile se u člověka ukáže nějaká slabina nebo úchylnka, stran milostných aktivit, nabízí se jediná možnost, pro takového jedince, bránit se útokem. Kulturní význam je, zde nesporný.

Popis neurotických typ onemocnění, v další části svazku nám nabízí p kný pohled na diagnostický stav těchto poruch ve Freudov době. Lze tuto informaci využít ke srovnání se soudobou diagnostikou a uinit si pomrn dobrý obrázek o vývoji smrem k souasnosti. Freud p i tomto popisu vychází ze slovníku, který do zpracování neuróz sám zavádí, jako: neuróza z odep ení, regrese, zabrzd ní vývoje, kde hlavní roli hraje pojem libida a jeho obsazení na uvedených typech neuróz. Popravd e eno, je tato klasifikace pomrn pesná, nebo ukazuje na významné postavení pocitu slasti v otázkách tvorby neurotických stav a Freudovy výklady zde doznávají jistého zp ehledn ní, které je vždy žádoucí. Vedle těchto post eh , Freud v uvád ném spise také podotýká, že libido lov ka v zásad nikdy reáln neopouští infantilní fixaci. Tento poznatek potom ukazuje op t na tu okolnost, že je pouze v cí souhry vn jších nebo vnit ních vyvolavatel , spustit tento mechanismus vzpomínek a uinit jej patologickým. Z Freudových ádk zde vy teme, že jsme vždy nachýleni k takové obran , p ed vrozenými dispozicemi k získání neurózy, podle toho jakou máme odolnost p ed jejich prosazováním do v domí. Jinými slovy, lov k žije potla ovanými vzpomínkami a jedná na základ fragment , které si vynucují pozornost na úkor racionality. Opakují se tu podobné nám ty jako v p edešlých textech, ale mají terapeuticky vázaný vztah.

/ SVAZEK DEVÁTÝ / TOTEM A TABU (1912)

Další systémovou studií Sigmunda Freuda je kniha s názvem Totem und Tabu. Fakticky tento titul představuje velmi originální výklad problematiky incestu v psychoanalytických šetřeních a kromě toho, je to další práce, která po osmi letech, svým způsobem završuje opětně, pokračující Freudovo badatelské úsilí. V knize se Freud zamýšlí nad otázkou pokrevní příbuznosti, incestních pání a nejrozšířenějších zákazů, kterými žili nebo ještě žijí lidé v přírodních společenstvích. To, co můžeme pozorovat na jejich chování, se přenáší i do naší, tzv. moderní kultury jako znaky pudových sil, jimž jsme i my podrobeni. Freud tímto svazkem posiluje vlastní argumentační materiál a ukazuje opět z jiné strany na fakt nezastupitelného a také neodejmutelného základu jednání člověka z libidinózních pozic. V úvodní pasáži se věnuje rozpracování pohledu života jednotlivých kmenů v oblasti tichomoří a na jiných místech naší planety s tím, že popisuje způsobem jejich náhledu na incestní problematiku jako něco, co je vnímáno v souvislosti s životním stylem tamějších lidí.

Ženy, například nevstupují do chýší svých dcer, pokud jsou tyto již ve věku puberty, nehovoří se svými zeti přímo, ale prostřednictvím někoho jiného, muži se straní svých tchýní, aby nepadlo podezření na erotickou blízkost s nimi, sestry a bratři od věku dospívání žijí odděleně. Při zjištění incestu některé kmeny opouští místa pobytu, aby na sebe dále nevázaly kledby z přestoupení tabu. Účastníci incestu jsou souzeni a dobrovolně umírají vyhladověním na místě daleko od svých blízkých, atp. Vedle toho je incestem i to, když někdo z kmene, jenž provdal svoji dívku jinému kmeni, v tomto pro sebe nalézá vztah, který dokonává milostným aktem. Pokrevní příbuznost, se má tendenci přenášet i na ostatní členy společenství, svatebním obřadem. Aby nedošlo podezření z incestu, platí u některých kmenů například zákaz chodit na místa, kde osamotě pobývají nebo pobývali jiní členové rodiny nebo kmene, nevydávat se po stejné lesní cestě jako příbuzný a nesledovat stopy v písku u moře svých dospívajících dcer nebo synů.

Otázka tabuisace a totemisace má potom i širší souvislosti. Tak například po bojích vítězný kmen dává hlavy zabitých na kolíky a do úst jim vkládá doutníky, tančí kolem nich a oslovuje je přítivým způsobem. Chce tak zabránit jejich bojovnému duchu, aby na ně neútočil ve spánku, když nebudou připraveni zápasit. Pít krev nebo pozít jinou část těla válečníka, má za rituální smysl přijmout dar síly a podpořit tak vlastního

bojovného ducha o energii zabitého protivníka. Freud ukazuje, na t chto a jiných p íkladech, že se také v sou asné dob setkáváme s nejr zn jšími obdobami incestních a sadistických jednání, transformovaných a zmírn ných do takového rámce, který odpovídá nárok m aktuálního p íjetí a kulturnímu soužití. Mnohdy v rodinách probíhají stejné boje o místo v život jako u t chto národ . Vztahy mezi matkou a dcerou doznávají jistých zm n, když se dcera vdá a oba nap . pobývají společ n s tchýní v jednom byt . Pacientka si st žuje Freudovy na to, že její vztah s dcerou je v poslední dob neut šený. D íve se k sob chovaly uctiv , ale nyní, i p es spo ádané manželství její dcery a dobrým vztah m s jejím manželem, se vpodstat nesnáší. B hem analýsy si tato neuroti ka za íná vzpomínat na svého prvního milého, s nímž však ke s atku nedošlo, nebo to jeho společ enský stav nedovoloval. Tento muž, stále p etrvávajíc v jejím srdci, jak sama p iznává, se nápadn podobá manželovi své dcery. Freud zde rozpoznává incestní p ání, které vyvolalo zárazy (tabu), jež mohly být zpracovány jediným možným zp sobem, p edstíranou nenávisí k dce i a pozd ji i k jejímu muži. Freud zde podotýká, že se obecn tento problém t ší širokému zájmu, nebo je fakticky jedním z nejrozší en jších konfliktů rodinného soužití i v naší kultu e. Otázka sn s incestním p áním je zde kapitolou sama o sob . Kniha pat í k psychoanalytické klasice.

/ SVAZEK DESÁTÝ /
SPIŠY Z LET 1913 - 1917

Po vydání předchozího titulu, se Freud opřel vnuje menším textovým pojednáním, avšak, co do množství, je vskutku jeho píle obdivuhodná. Předkládaný svazek obsahuje dvacet i studií a v podstatě opřel zásadního významu. Některé články si zde přiblížíme.

Zur Geschichte der psychoanalytischen Bewegung (Kdo jinám psychoanalytického hnutí) je text, v němž se Freud vnuje přehledu vývoje své dosavadní práce a jejímu dalšímu uplatnění u stoupenců psychoanalýsy. Podtrhuje zejména pojmová určení, vycházející z jeho studií a ovlivňující celý slovník moderní psychologie. Přitom v této příležitosti neopomíjí kritiku na stranu například Adlera, ale také Junga, kterému jeho archetypové jmenování nejstarších základů psychiky v podstatě vyčítá, a to na stranu nesrozumitelnosti a neprostupné zahalenosti. Vzpomíná rovněž svého prvního spolupracovníka Josefa Breuera, s nímž koncipoval práce z prvního svazku, ale i své zahraniční a další domácí kolegy: Liébault, Bernheim, Charcot, Rank, Abraham, Stekel a další. Na tomto přehledovém materiálu vskutku vidíme pohyb

vp ed. Psychoanalýsa již představuje otevřený a přijímaný systém a co více, prohlubovaný o poznatky nejen samotného Freuda. V závěru pojednání je znát, že se Freud přeci jen neubráníl úřaditému sarkasmu ze sklámání, které v něm doposud přetrvává, když se jeho vztah s Jungem vedle osobních neshod rozchází i po stránce odborné.

Dalším námětem je: *Erinnern, Wiederholen und Durcharbeiten* (Vzpomínky, opakování a propracování). V této části textu se Freud výrazně zpěhlodní své psychoanalytické (terapeutické) metody. Podobné exkurzy potom nabízí ještě mnohokrát, což značně zjednodušuje a objektivisuje jeho faktickou práci významovými prvky. Zde nabízí postupy, které se týkají pozorování při zacházení s pamětí u neurotik, jejich zpěhlodnění vytváření procesu a v neposlední řadě také interpretaci myšlenek z takto uměle vytvořených fragmentů. Ty, totiž mají za úkol, zmást a odvést pozornost na jiná významová místa, aby se potlačení nedostávalo napovrch v domě. Tuto okolnost klienti vykonávají neustále. Čím je takový proces viditelnější a opakování nutkavější, tím je také hloubka vytváření obsahů závažnější. Analyzovaný opakuje, na místo toho, aby vyprávěl příběh, který se časem odvíjí. Sada asociací postupně v pacientovi otevírá vztah k terapeutovi, jenž se stává nenápadným předmětem. Jeho úkolem je na terapeuta přenášet

všechnu svoji psychickou bolest. Jakmile terapeut pochopí, že se stal pro pacienta objektem p enosu, má za úkol mu toto odhalit. Od tohoto okamžiku se však vývoj analýsy m že zna n komplikovat. Je na odborné vybavenosti a prosté lidské trp livosti, jak dokáže s nastávajícími okolnostmi, ze strany pacienta naložit. P vodní asocia ní schéma, které pacienta vzdálilo na hony dob , kdy p vodn terapeuta navštívil, se v p enosovém vztahu rychle vrací zp t. O co je p enos siln jší v emocích, které klient projevuje, o to je analýsa úsp šn jší v odhalování skrytých pohnutek, vyvolávajících jinak symptomové jednání pacienta ještě i p ed zahájením lé by.

Zur Einführung des Narzißmus (K uvedení narcismu) je jedním z nejslavn jších textových zpracování, které od Freuda máme k dispozici. Obecn uznávaný fakt, že se láska k sob samému stává trvalou sou ástí našeho života, jen posiluje oprávn nost zabývat jím i na úrovni psychopatologie. Touto sebeláskou je jednak zam ení na to, co na sob postrádáme, nebo na to, co na sob up ednost ujeme. Nic není špatného na tom, když si lov k na sob všímá toho, eho si jednoduše cení. Ovšem v p ípad , že se tu setkáme s výlu ností, která nedovoluje p esáhnout horizont sebe sama, potom není všechno vpo ádku. U neurotik se takový druh sebelásky m že projevit nap . tím, že se pacient ve svých libidinósních aktivitách, nejzn jšího typu

zaobírá tím, že má smutek z toho, že nepředstavuje pro sebe sama dostatek ideálu. Tendence infantilního regrese je pro něj druhem nutkání, které si vynucuje návrat do míst, kde se mu takového oceňování dostávalo plnými doušky. Jenže v dospělosti, se tato ochota okolí oceňovat nedostavuje s očekávanou intenzitou a pacient si jednoduše zoufá na nedostatek pozornosti. Musí proto volit náhradní řešení . . . Neuróza narcistních pacient je tedy výsledkem přesunu libidinózních potřeb směřem na vlastní osobu, a to zpravidla jako celek.

Das Unbewußte (Nev domí) dalo by se říci, zahajuje Freud v postup směřem k zobecnění a vypracovávání takového pojetí, které bude lépe vyhovovat zájmům jak odborné tak i laické veřejnosti. Zavádí tu ještě pojem Před domí, s jehož vysvětlováním má sám značné potíže. Dalo by se předpokládat, že pojem Před domí zahrnuje to, co zastupuje prostor mezi v domím a nev domím, či cenzura. Podobně se tímto pojmem zabývá už ve Výkladech snů. Zde jej opět interpretuje (1915), ovšem s výraznou schopností více jej provázat faktickým smyslem pro psychoanalytickou metodu práce s klientem. Pokoušet se o takovou topiku, jak sám píše, považuje za důležité k tomu, aby se práce mohla fakticky pohnout dál. Ujasnit základní pojmy a dalším obecným postupem je rozvíjet, nahrazovat, směřem prohlubujícím metodologii, tj. k vědeckosti.

/ SVAZEK JEDENÁCTÝ / P EDNÁŠKY K ÚVODU DO PSYCHOANALÝSY

Léta první světové války postihla i Vídeň, jako jiná města, chudobou a strádáním na všech úrovních života. Jídlo a prostředky na provoz domácnosti byly omezeny jen na ty nejnужnější potřeby. Dokonce dřevěná uhlí na topení, v zimních měsících, představovalo každodenní starost, mnohdy vykoupenou nekonečným čekáním na dovoz a trochu toho zahřátí. I přes tyto útrapy rodina Sigmunda Freuda, toto nepříznivé období přežila ve zdraví. Jelikož se akademický život téměř zastavil, uvítal Freud možnost přednášet pravidelně malému kroužku zájemců a dokonce, za tuto práci, získávat alespoň symbolický obnos. Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse (Přednášky k úvodu do psychoanalýsy) představují soubor dvacetiosmi pojednání, která byla realizována částečně ústně a částečně z písemné přípravy, v letech 1916 až 1917. Freud tyto přednášky rozdělil do tří okruhů: I. Chybné jednání; II. Sen; III. Neurózy. V částech I. a II. jen srozumitelnějším a zhuštěnějším způsobem vyložil to, co už známe. Těmto oddílem, se nyní budeme zabývat.

Přednášky o neurózách Freud zahajuje pojednáním o vztahu psychoanalýzy a psychiatrie. Takový nám t se nabízel zejména z toho důvodu, že si ještě stále v odborných kruzích musel nacházet argumenty k tomu, aby svoji práci mohl svobodně rozvíjet. Psychiatrie jeho doby nepředstavovala v Rakousko – Uhersku nijak závidníhodný obor. Lékařství bylo ve starém mocnářství zastaralé a ti, kdo je představovali neměli příliš pochopení pro jakékoliv novinky. Freud, i když měl svoji popularitu, jen s obtížemi prosazoval odbornost na úkor starým pořádkem. Aby dosáhl možnosti prolamovat tyto bariéry, demonstrovuje své výsledky na několika případech neuróz a bludů. Vyzdvihuje problematiku založených konfliktů a poukazuje na jejich moc v souvislosti i s dalšími typy psychického onemocnění. Někdy se zmíní o roli fantazie, která u těchto pacientů představuje mysl zjitřenou neadekvátními tužbami a představami, což nakonec vytváří stav, kdy je zobrazovaná realita zaměněna za skutečnost a stává se jedinou pozorností na níž se pacient upíná. Tuto okolnost si ovšem neuvědomuje a tak upadá do stavu psychické tísně, která se následně projeví buď jako pouhá neuróza nebo i jako bludový stav, s možností přerostit do dalších psychických stavů. Téma bylo nutno prohloubit a tak Freud v následné přednášce volí název Der Sinn der Symptome (Smysl symptomů).

Jak z p edešlého plyne, tak symptomové jednání je smysluplné, z ehož je možné vycházet dál. Tvo í vlastn náhražku za n co, k emu d íve nedošlo a zp sobem vyt sn ní si podželo sv j p vodní vliv. Zde je zajímavý poznatek a sice, že se energie nevy ízeného konfliktu, po dobu založení nestrácí a pokud by toto vyt sn ní m lo trvat i desetiletí, bude nutkání k jeho vy ízení, náhradní cestou, stále stejn dynamické. Typickým p íkladem jsou nutkavé myšlenky. Ty se dokonce mohou p eobsazovat jak na ásti t la, tak na p edm ty z nejbližšího okolí. Je tedy na mysli nap . ob adné esání, mytí rukou nebo ritualisované p erovnávání v cí ve sk íni i nutkavé kontrolování „zam ených“ zásuvek, dve í, atp. Toto p eobsazení vzdaluje pozornost k vlastním psychickým pohnutkám. I p es tyto zp soby jednání, se pacient samoz ejm zdaleka necítí dob e. Nemoc tohoto typu si vyžaduje stále v tší míru pozornosti a tak dochází k výlu nosti neustále podobným zp sobem jednat, což znamená postupné vylou ení tohoto pacienta z normálních denních aktivit, které se smrskávají jen na tyto nutkavé úkony.

V další p ednášce Freud v nuje pozornost tématu Die Fixierung an das Trauma. Das Unbewußte (Fixace na trauma. Nev domí). Freud v této souvislosti zavádí pojem – ekonomický smysl. D vod, pro jsou neuroti tí pacienti sm rování svým chováním na nejzn jší

prožitky nebo zp soby opakujících se jednání, spo ívá v tom, že se vytvo il úhybný manévr, jenž oslabuje prvotní nároky psychického poškození. Je to tedy ekonomický d vod, pro se to d je. Pacient je chrán n po n jakou dobu p ed úplnou strátou sebekontroly. Podobn jako sen, který je hlída em spánku, nebo pokud by do v domí prošlo ve snu vše, co si íní nárok na prosazení, zbláznili bychom se. Tudíž jak ve spánku, tak v nutkavém jednání, je obsažena tato ekonomická výhoda, která brání plnému a hned na poprvé silícímu tlaku nev domých myšlenek. Fixace na oblast p vodního založení, traumatické události, vyvolává zp tnou vazbu – obranu. Ta se vt lí do vhodného p eobsazení a jednu ást psychiky provokuje k patologii a druhou nechává nedot enu, ta m že po n jaký as odolávat a pacient se jeví pom rn orientovaný, bez v tších známek zm n. Symptomy jsou nev domé, ale prožitky mají silný doprovodný potenciál, narušující reálnou psychickou pohodu klienta. Práv proto, že jsou symptomy mimo oblast v domí, mají možnost se prosadit jako zp sob jednání, o n mž pacient neví.

Následující p ednášky op t sumarizují již d íve sd lované výsledky Freudova bádání. V nuje se jednotliv problematikám – odporu a vyt sn ní, sexuálnímu životu lov ka, aj. Vedle t chto nám t stojí za zmínku ješt dv p ednášky: Die Wege der Symptombildung (Cesta k tvorb symptom) a Die

Angst (Úzkost). Libido a nev domí ve vztahu k Já, v domí a realit , to jsou cesty, po nichž se vydává nekone ná ada k řízených úmysl , podobn jako u chybných jednání a sn . Jenže u neuróz mnohonásobn složit ji, nebo se dostavují ona p eobsazování u nichž se duševní nepohoda projeví oddálením od svého p vodního zdroje. Dispozice, t chto zdroj pochází z d tství, nebo alespo z doby blízké ran jší dob osobní biografie pacienta. Na záv r této p ednášky Freud podotýká, že ješt zdaleka otázka tvorby symptom není uzav ena.

Ve vztahu k úzkosti, jako jednomu systému neurotického projevu se Freud vyslovuje jako k problematice tzv. úzkostného afektu a obranné akci. Úzkostným afektem neurotik je nap íklad podrážd nost vyvolávající pot ebu reaktivního jednání, na jinak b žn zvladatelné situace a impulsy. Projevem je jednak zvýšená vulgarita, nebo tendence k plativosti v situacích, jež je možné obstát bez výrazn jšího emo ního nasazení. Tyto motorické inervace, podle Freuda, zp sobují neurotikovo úzkostné prožívání, nad nímž ztrácí kontrolu. Takto biogenn podmín ný faktor, se stal pro p íští generace d ležitým výzkumným nám tem. Je však z ejmé, že Freud zde sm šuje dv oblasti v jednu. A sice, je to stres, který v této dob ješt nebyl rozeznán a stal se dalším p edm tem výzkum a pojednání, jeho i ostatních psycholog .

/ SVAZEK DVANÁCTÝ / SPIŠY Z LET 1917 - 1920

Tento nenápadný svazek dvousetsedmdesáti stran je vyplněn především pojednáními k dětské psychoanalýze. Aus der Geschichte einer infantilen Neurosen (Z dějin případu dětské neurózy) je rozvedeno do sta stran a představuje další poznámky k pojednáním, které byly publikovány v předchozích svazcích (viz, sv. 7). Nápadné na tomto materiálu je, jak se Freud posunul dál, jak ve formulacích, tak v objektivitě a upřesnění výkladu odborných pojmů. Provazuje dětskou neurotickou pozici (termín Melanie Kleinové) s těmi faktory, které se prosadily jako neblahý infantilní projev postojů a prožitků v dospělosti, sledovaného pacienta. Na několika místech jsou v textu vypracovány definitorické pasáže, což celý spis výrazně, tímto způsobem zjednodušuje. Studie znamená ukázkový materiál odborného řádu Sigm. Freuda. Následují tři menší práce: Beiträge zur Psychologie des Liebeslebens III. – Das Tabu Virginität (Poznámky k psychologii milostného života III. – Tabu panenství); „Ein Kind wird geschlagen“ (Dítě je bito“); Über die Psychogenese

eines Falles von weiblicher Homosexualität (O psychogenesi jednoho p ípadu ženské homosexuality). Freud v t chto p edkládaných materiálech zjevn dopracovává n která starší témata, nebo se k nim navrácí v reinterpreta ní pot eb .

Tabu panenství je vypracováno jako volné navázání jednak na T i pojednání k teorii sexuality, ale stejn tak je vhodným dopl kem k devátému svazku - Totem a tabu. Prozkoumáním povšechného materiálu Freud p ichází na to, že panenství již odedávna p edstavovalo v lidské kult e zájem, který p ekra uje mnohdy morální stanoviska sou asnosti. Vysv tlit si nárok muže na ženu, v souvislosti s touto problematikou není, až tak jednoduché nebo samoz ejmé. N které p írodní kmeny tabu virginity považují za d ležitou sou ást své kulturní existence. Tak jako muži ritualisují pro své syny p estup do období dosp losti, nejrn jšími odvážnými nároky, jako je nap . skok z n kolika metrové bambusové v že, za nohu p ivázanou k lián , která zastaví mladíka jen n kolik centimetr p ed dopadem, stejn tak i dívky, p ed vstupem do období zralosti nebo manželství podstupují ritualisované úkony, spojené se ztrátou panenství. V normálním p ípad je to manžel, který tento ritualisovaný úkon provede, nebo jsou to ženy, které vykonají defloraci ješt p ed vstupem do svazku, p ípadn se tohoto úkolu ujme otec. Nutno zd raznit, že zejména v posledním p ípad se jedná o

ten druh deflorace, který si iní i jiné nároky, jako je nap . potvrdit otce v tom, být v život dcery první a tuto okolnost v její náklonnosti zpe etit koitem. Ženich je tímto postaven do role nižšího stavu. Protich dnost ve vztahu k tabu a totemické filosofii, je zde více než nápadná.

Další láněk je o tom, že bití d tí p edstavuje významný psychoanalytický jev. Freud upozor uje na to, že se tzv. plácání p es zade ek, m že pro n které jedotlivce stát odtržením masochistické touhy od touhy erotické. D ti, které jsou bity tímto zp sobem, mnohdy poci ují jistý druh slasti, nebo tento úkon se d je v t sné blízkosti genitálií. Rytmisovaný pohyb vlastn zastupuje kopula ní mechaniku koitu, ímž jen jiným zp sobem m že být navozován stav, ne nijak vzdálený pohlavnímu drážd ní. Freud zde upozor uje zejména na siln erotisující poddtexty, p i trestání malých d v átek, která si mnohdy nenápadn , u svých otc , podobné po ínání vynucují nev domým zlobením, které má navodit pot ebný efekt, vedoucí k p íjímání jistého dílu libida, z takto navozeného pocitu slasti.

V p ípad pojednání o ženské homosexualit , Freud u jedné mladší dosp lé ženy, odhaluje tuto skute nost jako východisko z neut šených vztah s vlastní matkou. Navázala kontakt se sob p itažlivou ženou, k níž pojala n žnou náklonnost, která p erostla v intimní vztah. Celý popis je metodický a p ehledný.

/ SVAZEK T INÁCTÝ /
MIMO PRINCIP SLASTI
A JINÉ PRÁCE Z LET 1920 - 1924

Bylo jasné, že Freud bude muset problematice sexuality v novat i nadále mnoho prostoru a ve svých výkladech pokračovat zejména tímto směrem. Jednak do jeho ordinace ve vídeňském byt, na slavné adrese Berggasse 19, první poschodí vlevo, kde dnes sídlí Sigmund Freud Museum, docházeli pacienti, kteří svými obtížemi, přibíhali k psychoanalytické terapii a konečně i se sebou vyléčení (uváděním si svých libidinózních závislostí, zejména na zážitcích z dětství) Freudova východiska potvrzovali a stejně tak to bylo nutné uinit ve vztahu ke kritice, která se po celou dobu jeho tvůrčího života na jeho hlavu snášela. Nic méně, v hlasu, kterého již nyní dosáhl, si vážil, ale nemělo to na jeho život žádný vliv. Okolnostmi rozšíření své psychoanalýsy po celém světě nebyl osobně nijak zasažen. Nejenom pozvání odmítal a pokud možno pracoval od rána do hlubokého večera a když měl trochu volného času, cestoval nejraději do Itálie.

Soubor textů tohoto svazku tvoří zejména dvě studie: *Jenseits des Lustprinzips* (Mimo princip slasti) a *Massenpsychologie und Ich-Analyse* (Psychologie davu a analýza Já). Vedle těchto materiálů svazek obsahuje známé: *Das Ich und das Es* (Já a Ono); *Die infantile Genitalorganisation* (Dětská genitální organizace); *Bemerkungen zur Theorie und Praxis der Traumdeutung* (Poznámky k teorii a praxi výkladu snů) a další. Jestliže jsme do této chvíle měli možnost poznávat Freudovy práce jako zásadně trvalé na svých původních tezích, tak se nyní u něj dostává jistý obrat, kterým od zásadního vytrvání, na těchto výchozích námtech odstupuje a připouští nutnost revidovat vlastní názory novými výzkumy (viz, závěrečné myšlenky prvního pojednání). Konečně „princip slasti“, který je považován za jeden z prvních Freudových obrátů, vykazuje známky střízlivosti i v jiné oblasti. Autor zde připouští, že libido, které se váže na odvod napětí příjemnými pocity, tímto svoji roli vyerpává. Tutíž nemá, jako dříve ve Freudových textech, představovat nekonečný hladového a žíznivého podílníka na našich aktivitách, ale působí jen tam, kde je nahromaděno (popípadě kam bylo přeořazeno) a kde je mu orgánově umožněno působit. To samozřejmě není situace, neboť Freud zde připouští jistou elementární působnost libida a nikoliv jeho globální výskyt, ve všech našich psychických oblastech. Principem slasti se psychoanalýza proměňuje

v racionalisovanější a klinicky přípustnější stanoviska. Ne jinak je tomu i v práci, která ve svazku bezprostředně navazuje – „davová psychologie“. Freud i zde promluje o některé své důležitější náhledy a v souvislosti s kmenovou příslušností, která v nás převládá od nejstarších kulturních období, ukazuje na významnou oblast této otázky také v současném světě. Možno zdraznit, že se dá toto Freudovo pojetí provázat ještě i jinými texty, které jsme zde blíže nekomentovali, jako je například zajímavá studie Michelangelo v Mojžíš (Der Moses des Michelangelo) ve svazku desátém. Také zde Freud vyzdvihuje důležitost rodové příslušnosti a z ní se odvíjející zbožnosti, tendenci k monoteismu. Psychologie davu představuje podobný problém, skupina vzhlíží k jednotlivci a je ochotna, pod jeho vedením uposlechnout příkaz a jednat podle nich se zdvořilými, kterým davov podléhá, atp.

V Já a Ono Freud promýšlí otázku dynamiky odporu a vytěsnění. Odporem je situace, kdy se aktivně bráníme vykonat to, co by nám mohlo způsobovat domlou psychickou bolest. Vytěsnění je samo o sobě pasivní, avšak je pouze otázkou, kdy se fragment jeho obsahu prosadí a v jaké masivnosti ovlivní naši racionalitu, která již nebude schopna tomuto náporu elít. Že se jedná o dynamiku je nutné zdraznit. Freud zde navazuje na některé předchozí studie, ovšem nyní se orientuje daleko srozumitelněji. Srovnání je vhodné.

/ SVAZEK TRNÁCTÝ /
SPISY Z LET 1925 - 1931

„Selbstdarstellung“ (O sobě); Hemmung, Symptom und Angst (Potlačení, symptom a úzkost); Die Zukunft einer Illusion (Budoucnost jedné iluze); Das Unbehagen in der Kultur (Stísnost v kultuře) . . . Tyto a jiné práce, stejně jako některé dodatky k dřívejším materiálům nebo recenze knih, tvoří náplň předloženého svazku. Kulturní tematika, odborné články a osobní zaměření se zde, tedy jednoznačně prolínají. Práce o Potlačení, symptomu a úzkosti, stejně jako Budoucnost jedné iluze splňují textovými nároky, které se staly vhodnými náměty k několika samostatným vydáním, o nichž tehdejší veřejnost projevovala zájem. Antikvariáty ve Vídni, v současné době, tyto výtisky ještě stále nabízejí a nutno poznamenat, že jejich prodej stále vyvolává poptávku. Pokud bychom si chtěli obstarat některý z Freudových prvotisků, musíme počítat s nemalým obnosem za jeho případný nákup. Například, první vydání Die Traumdeutung je v současné době, vídeňskými antikváři, oceňováno zhruba na 10.000 €. I to je známka, jisté kulturnosti přístupu k osobnosti

Sigm. Freuda, který a p vodem z moravského P íbora, byl víde skou metropolí p ijat vskutku velkoryse. Je dnes vnímán jako sou ást d dictví moderních d jin Rakouska. Sám však mnohdy musel elit i jiným nárok m své doby, když ustával nejrn žší protižidovské nálady na stranu své osoby. S p íchodem Hitlera nakonec nezbylo, než za podpory svých syn a dcer a stejn tak i pravnu ky Napoleona, M. Bonapartové, p esídlit do Londýna, což bylo uskute čno s dojemným p ijetím. Freudovi, ješt p ed došlápnutím na pevninu Velké Británie, byl p edán Britský pas, aby jakékoliv pochybnosti o jeho vstupu do této zem byly p edem vylou eny. O tuto skute nost se postarala tehdejší britská vláda a blízký okruh jeho p átel. Londýn vskutku potom n kolik týdn žil kulturními oslavami, tohoto muže a všemožn mu bylo dáváno najevo, jako dík, že si pro sv j exilový pobyt vybral práv tuto zemi.

V úvaze o Potla ení, symptomu a úzkosti Freud nadhazuje nový úhel pohledu na subjektivní obtíže pacient . Volí nové terminologické spojení k vysv tlování vzniku neuróz. Je to: einer Funktionseinschränkung des Ichs (funk ní omezení Já). Toto omezení funk nosti Já, založené na p irozené pot eb prosazovat se a mít nad vším jednáním racionální kontrolu, v p ípad prosakování fragment z nev domí, v domí omezuje v jeho funk nosti. Tíse ,

kteřá z tohoto omezení plyne, je výsledkem vyhýbání se konfliktu plynoucího z nebezpečí možného kontaktu s Ono. Toto Ono je svobodné, ve své potřebě, prosadit se na úkor i dobrým mravům. Já, které racionalisuje náš život je vůči Ono v nevýhodě. Tam, kde pro Já existují pravidla, tak pro Ono nikoliv. Ono si dělá kdykoliv, cokoliv, způsobem, který neodpovídá nastalým okolnostem, ale pokud možno, na úkor nich. Ono se nehodlá slušovat s žádným omezováním. Úzkost je potom výsledkem těchto zklížených potlačeních, kdy Já vytváří Ono a samo se (toto Já), vnímajíc tuto subjektivní pévalu, obává jeho sebepečoženích.

Budoucnost jedné iluze je text, který doznal, snad nejvíce samostatných vydání a v německy mluvících zemích také nejtenějšího Freudova spisu. Je vypracován lehkým stylem a představuje nám Freuda jako obratného spisovatele. Ostatně všechny jeho práce lze považovat za velmi zdařilá literární díla, na něž se výraznou měrou spolupodílelo jeho rané vzdělání v české a římské literatuře, kterou již jako student gymnásia a prvních semestrů na studiích, zvládal bez jazykového omezení. Svoji návštěvu Ameriky a následnou přednášku, proslovil v angličtině, bez přípravy, zpatra (viz, celý obsah, svazek sedmý). Kultura, pudy a prosazování změn. To je hlavním námětem zmíněného pojednání. Freud zdrazuje kontrárnost, v takovém to vedení zájmu společnosti.

/ SVAZEK PATNÁCTÝ /
NOVÁ ADA P EDNÁŠEK
K ÚVODU DO PSYCHOANALÝSY

Jak z názvu z eteln plyne, Freud se odhodlal pokračovat v sérii přednášek, které vykonal ve válečných letech (viz, svazek jedenáctý). Nyní ovšem ke zmíněnému tématu přistoupil z jiného úhlu zpracování. Patnáctý svazek nám představuje celkem sedm doplujících pojednání (1932), která však nikdy nebyla jako přednášky proslovena. Freud je totiž všechny pouze napsal a tak i oslovování posluchače je jen fikcí.

Říčováním Freud na předěšlé přednášky navazuje, aby i tímto způsobem vyvolal dojem jakési autentičnosti. Celý tento podnik, sám Freud komentuje jako vnitřní potřebu ještě něco dodat. Není se co divit. Ilov k jeho talentu mI stále, co dodávat, ke své práci. A tak se ujal této možnosti alespo tím způsobem, že zmíněné přednášky prost napsal. Nejsilnější dojem patrn zanechává dnes u ebnicový text: Die Zerlegung der psychischen Persönlichkeit (Rozklad psychiky osobnosti). Tato přednáška, uváděná zde pod pořadovým číslem XXXI. je skvělou zkratkou výkladu vztahu Já, Nadjá a Ono. Jestli

do této chvíle zájemce o Freudovo dílo tápal v souvislostech mezi těmito pojmy, nelze než doporučit četbu zmiňovaného textu. Sdílím, že z nevdomí do v domí prochází tento obsah přes cenzuru, je sice již mnohokrát vysvětleno, avšak způsob zdejšího podání je velmi profesionální. Ukazuje mimo jiné na důležitý fakt, a sice, že Já slouží hned dvěma pánm, Nadjá a Ono. Trvale se tedy člověk nachází v konfliktním postavení, nebo neustále musí volit mezi tím, co se má, jako potěba z nevdomí prosadit a tím, co už se prosadilo a s tím, ve skutečnosti, vedeme každodenní vnitřní zápas. To jsou zcela nová zhodnocování problému.

Velmi zajímavé je i Freudovo zvládnutí problematik spojených s jeho dalšími postupy, ve vlastní výkladu snů. V přednášce . XXIX. Revision der Traumlehre (Revize nauky o snech) se účastním, ve skratce, vracím k povodním záležitostem, nic méně bezprostředně navazuje tím, že vyzvedává tzv. zbytky z předšlého dne, které tvoří pro tvorbu snu, jako významy pocházející z recentní paměti, základní špouště, které mají zásadní podíl na tvorbě snu. Asociační schéma výkladu si musí proto těchto denních zbytků všimnout především, nebo tyto tvoří klíč k otevření dveří do klientova snového života. To, co sny produkují jsou symboly. Neúplné obsahy nevdomí. Neúplné v tom smyslu, že se spojují s tím, co v domí nabízí jako vlastní fragmenty. Tyto se vzájemně spojují a vytvářejí „paobrazy“, kterým pak

jednoduše říkáme sny. Vedle těchto obrazů jsou to, ale i zvuky. I ty jsou zpravidla součástí fragmentárních spojení, nebo, podobně jako tělesné potisky, tvoří mnohonásobně zveličenou vnímavost jejich zdroje, který přichází zevnějšku, tedy z místa, kde snící spí. V případě tikotu hodin, sen takový zvuk vyvine v hluk jedoucí vlak, pískání v trubčinou u okna sen přetvoří v houkání tovární syrény, kapající kohoutek a zvuk dopadající vody na sebe ve snu vezme podobu nesnesitelné žízně a pouště, nebo nutkání močit. Všechny tyto transformace jsou vnějšími a fyziologicky upravenými zdroji snu. Patogenními se stávají v okamžiku, jakmile se spojí s nahromaděným libidem, úzkostí, vyhýbavými projekcemi Já ve zájmu prosadit Ono do v domí, atd. Cítíme v těchto Freudových podáních určitou lehkost vyjádření. Freudovo dílo se za ně završovat.

V přednášce . XXXIII. Die Weiblichkeit (Ženskost) autor znovuotevívá otázku přibuznosti a rozdílu ženských a mužských pohlavních orgánů. Opět upozoruje na nutnou bisexualitu, kterou vývoj těchto orgánů prodělal a to, že tato bisexualita, která je dnes již orgánů vymizelá, přeci jen přetrvává v našem v domí jako součást toho, čemu říká Freud - pud zvědavosti. Voyerismus je jen jinak potlačená bisexualita. Stejně tak i pedoidipický příklon k matce a oidipická láska dívky k otci, jsou zbytky naší bisexuality.

/ SVAZEK ŠESTNÁCTÝ / SPISY Z LET 1932 - 1939

Až na pojednání *Der Mann Moses und die monotheistische Religion* (Muž Mojžíš a monoteistické náboženství – 1938) jsou práce uvedené v tomto díle, Sebraných spisů Sigmunda Freuda, menšími příspěvky se složenými z drobných úvah, proslovů k narozeninám i úmrtím, atp. Freud v těchto letech postupně uzavírá kapitoly svého tvůrčího života. Pojednání o Mojžíšovi (viz, také desátý svazek Sebr. sp.) představuje velmi silný materiál. Freud v něm rozvíjí myšlenky, které vypracovává v souvislosti se svými zdalšími výzkumy starozákonního náboženství. První kapitoly věnuje problematice místa, odkud Mojžíš pocházel a připomíná, že zde existují jisté rozpory. Mojžíš například jako egyptan může být oběma, což se naprosto neshoduje s egyptským původem jeho výchovy. Jméno je rovněž problémem. Hebrejsky móšé – vytažený z vody nebo egyptsky moses – syn? Jaký je tedy skutečný původ Mojžíše? Freud v úvahách pokračuje dál a připomíná, že jednou ze základních otázek tu zůstává, jak vlastně došlo k vytvoření monoteistického

náboženství. Freudovo stanovisko je takové, že se vlastně utvářelo z nejstarších diasporických období. Když se židé sešli na místě, kde měli založit nový stát, přinášeli si nové zkušenosti, které je v zásadě rozdílovaly. Vyprávění příběhů, jejich ústní předávání, postupně selektovalo vzpomínky, které měly být uchovány od těch, které se stávaly součástí vytváření. Aby se uchovaným vzpomínkám ponechal ráz zvláštnosti, byly tyto opedeny znaky svátosti. Vytvářecí materiál musel představovat silný základ, který spočíval na podpoře rodinného soužití, kde právo otcové, schopní řídit běh událostí a obstát v boji a obstarání potravy, stejně jako území pro život společenství znamenali, v takto utvářené kultuře zásadní stmelovací prvek. Freud proto zdůrazňuje, jako důležitý bod vzniku monoteistického náboženství respekt otce, v tšinou jen rodin. Tento respekt se dále přenesl i na postavy, které ve vyprávění příběhů doznaly trvalého místa. Z nich potom postupně vznikala postava vytvářet absolutního jedinice, tvůrce světa. Příběhy, které se vyprávěly, se postupně vkládaly do úst tomuto „bohu“. Jeho příchodem pak vznikala další morální stanoviska, která, jakmile byla upravena, přešla do písemné podoby a utvořila zákony, podle kterých se poměřovalo dobro a zlo, spravedlnost a nespravedlnost, atd. Freud se nezděráhá, v pasážích o Mojžíšovi, vlastně vyložit jeho postavení v dějinách

náboženství jako symbolu vyt sn ní, skute ného žitého života. Tato okolnost se samoz ejm nesetkala v o ích v ících, církve i jiných, kdo kritisovali jeho postoje s pochopením. Sám Freud nem l p íliš v oblíb filosofii a filosofy. Kdysi prohlásil, že jsou t i nejvíce zbyte né v ci, na tomto sv t – fará i, filosofové a bílé líme ky, které škrtí. Sám se však bez filosofie a filosof neobešel, když musel p iznat, že n která jeho východiska jsou sou ástí takových myslitel , jakými byli například Aristotelés, Immanuel Kant nebo Arthur Schopenhauer. Je však pravda, že se s jmény biblických postav, v jeho spisech setkáváme velmi poskrovnu a když, tak jen ve velmi kriticky vyhran ném tónu. Otázka víry jej nechávala, po celý život, v podstat chladným, až nep ístupným.

Dalším dílkem, které se v námi sledovaném svaze ku objevuje, je: Die endliche und die unendliche Analyse (Kone ná a nekone ná analýsa). Je dob e, že sou asná psychoterapie má k dispozici tento materiál. P etrvává mnohdy v kontaktu s klienty mnohá nejistota, do jaké míry lze psychoanalýsu považovat za skon enou i nikoliv. Jedna ást, která došla svého plného vy ízení ve v domí pacienta však nemusí ješt uvolnit zbytky dalších vyt sn ní, tím je práce znehodnocena naléhavostí dalšího pokračování terapie, která však m že být jen obtížn rozeznána. Pacient se vrací, nebo s psychoanalýsou nikdy, v zásad nekon í.

/ SVAZEK SEDMNÁCTÝ /
SPIŠY Z POZ STALOSTI 1892 - 1938

Poslední díl Freudových Spis , je i p es nevelký po et stran (150) p íjemným dopln ním v tšiny nám t , které jsme m li tu možnost, spole n s autorem, si p íblížit. Je až obdivuhodné, jak v situaci své bolestivé nemoci a rovn ž i stá í, jako takovém, dokázal Freud najít, zejména v roce 1938, tolik sil k vypracování dnes již známého nedokon eného díla, zp ehled ujícího celý jeho dosavadní výzkumný materiál. Anna Freudová, která se zásadním zp sobem podílela na výb ru a sestavování text do jednotlivých svazk Spis , ponechala t mto materiál m jednozna ný nadpis: Abriss der Psychoanalyse (Nástin psychoanalýsy). Velmi zajímavou je zde ást, v novaná problematice, kterou teme v oddíle: Die Natur des Psychischen (P írozenost psychi na). Základem psychiky je mozek na jedné stran a v domé na stran druhé. Jak je v domí konstituováno nevíme. Co je mezi mozkem a v domím, to rovn ž nevíme. P esto, pokud se mozku a v domí tý e, oba konce jsou tím, z eho vycházíme. Nic jiného prost , jako materiál psychiky nemáme. To nejstarší, co

vidíme na chování lovka jsou pudry – Ono. Tato organizace se nachází v podkorové oblasti mozku. Korovou část představují impulsy, které nazýváme v domím – Já. Toto Já operuje s pocity libosti (slasti) a nelibosti. Pokud dochází k nepříjemným stavům, které jsou navíc oteklány, pak přijde na řadu signál úzkosti, jenž je varováním před vnějším nebo vnitřním nebezpečím. To, že se stáváme součástí vývoje dříve prostřednictvím pokračujícího vlivu paměti, nazýváme Nadjá (Nev domím). Ono a Nadjá zastupují impulsy přetrvávající z minulosti. Prosazování Nadjá je silnější tam, kde se připojnost k závislostem na dříve vzpomínkách stala součástí života dospělosti, kde přetrvávají, atd. Jak je z předloženého patrné, Freud je schopen již plně definitorického zápisu svých myšlenek a téměř nic jiného, se do jejich obsahu nevejde. Celý tento zápis představuje asi osmdesát skvěle formulovaných stran.

Kritickýlánek, z tohoto svazku: Psychoanalýsa a telepatie (1921) byl zčásti uplatněn v XXX. přednášce Nové rady... (svazek patnáctý). Jak z textu plyne, Freud neustále odliší nejznámější výtkám a podezřením, že psychoanalýsa je v podstatě okultní vědou, založenou na mysticismu a jiných podobných nesmyslech. Psychoanalýsa, jak podotýká autor, představuje práci s myšlenkami a nikoliv jejich vyvolávání. Pracuje s tím, co je již jednou hotovým obsahem klientovy psychiky a

nepotřebuje k tomu nijaké zvláštní, okultní techniky a jevy, nebo, vzhledem k tomu, jaké skutečné útrapy pacienti prožívají je, cokoliv navíc, jak nemožné, tak zbytečné. Léba psychických poruch se musí zříci jakékoliv mystiky, nebo potom by jí nezbývalo než donekonečna obhajovat sebe samu v právu na existenci. Rovněž i psychoanalýza, vzhledem k výsledkům, založeným na praktičnosti úspěšné léčby a experimentálně vyvolávaných psychických stavů, souvisících s chováním nervově chorých, si může právem nárokovat vdeckost a vzdát se pochybné manipulace s fakty medicíny, ze strany pokoutných léčitelů.

Poznali jsme z podstaty Freudova díla v přehledu. Nic méně studium jeho textů z pramene, zdaleka nemůže nahradit zážitek ze slova a z objevování, které přitom, společně s Freudem, můžeme prožívat. Pokud bychom-li k této možnosti poznání ještě i v domostech detailnějších životopisných událostech Sigmunda Freuda, je tento zážitek, o to bohatší a oslovující.⁴⁾ Jak se stále ukazuje, je Freud ještě pořád jedním z nejcitovanějších autorů v oboru. Zda je to právem i nikoliv je v cíli dalšího posouzení. Nic méně, a tak nebo tak, přelstění Freuda znamená pouze jedinou cestu a to, seznámit se s ním a s jeho dílem.

⁴⁾ Za všechny alespoň jeden z nejzdařilejších životopisů u nás, od **Georg Marcus, Sigmund Freud – Tajemství duše – Životopis**. Praha/Litomyšl (Paseka) 2002.

D O D A T E K

U Freuda se vyvíjelo pojmové schéma; užíval a do našeho slovníku se také dostalo jeho následující vypracování, které jsme rovněž zmínili:

Já – Nadjá – Ono

(Ego – Superego – Id)

V domí – P edv domí – Nev domí

Vedle těchto termínů jsou to dále:

Libido – pud k životu a slasti (eros)

Thanatos – pud k smrti, destrukci a agresivitě

Oidipovský komplex – láska k rodiči opačného pohlaví a nenávisť k rodiči stejného pohlaví (chlapci Oidipovský k., dívky Elekťin k.)

Období latence – potlačená sexualita (6-12 let)

Konflikt – stětet Já, Nev domí, atd.

Intrapsychické stětnutí – pudy a osobnost

Censura – potlaování norem (ve V domí)

Obranné mechanismy – traumatický zážitek projektovaný, izolací a p eobsazením, na jinou oblast duševního života

Reaktivní výtvor – symptomové jednání nebo innost oddalující vzpomínku na trauma.

© Jiří Adamec
PSYCHOANALÝSA
PŘEHLED SOUBORNÉHO DÍLA
SIGMUNDA FREUDA
Neprodejný výtisk.
Filosofický seminář 2008
Lidická 79, 602 00 Brno

JIŘÍ ADAMEC (narozen 1957) p vodn vyu en peka em, v letech 1979 – 1989 vyu uje filosofii na st edních a vysokých školách a od roku 1990, až do sou asnosti, vede soukromý seminář a realizuje universitní semestrové cykly a jednotlivé přednášky, se zam ením na psychologii, psychiatrii a filosofii, jako sou ást vysokoškolského u itelského praktika v Brn - MU, Praze - UK a Olomouci - UP. Sou asné externí pracovní pobyty: Universität Wien.

PUBLIKACE

1. Filosofické základy logiky, Brno P F-MU 1999 (ISBN 80-210-2118-7).
2. Stát a právo v díle Tomáše Akvinského, Brno 2001 (ISBN 80-328-7645-7).
3. Filosofie - Biologie – Psychologie, Brno 2002 (ISBN 80-238-8235-X).
4. Filosofické otázky Feynmanovy fyziky, Brno 2002 (ISBN 80-238-8643-6).
5. Psychologická ítanká, Brno 2002 (ISBN 80-238-8642-8).
6. Psychologie pro stomatology, Brno 2003 (ISBN 80-238-9985-6).
7. Kleine philosophische Lesebuch, Brno 2003 (ISBN 80-239-2020-0).
8. Latinská ítanká st edov kých text I., Brno 2003 (ISBN 80-239-2018-9).
9. ínská filosofie, Brno 2004 (ISBN 80-239-2017-0). Druhé vydání, 2005.
10. Vývojová a kognitivní psychologie, Brno 2004 (ISBN 80-239-2019-7).
11. Psychoanalytické studie, Brno 2004. (ISBN 80-239-4357-X).
12. Vesmír – jazyk – sen (Ontologie p ítomného), Brno 2005 (ISBN 80-239-4355-3).
13. Latinská ítanká st edov kých text II., Brno 2005 (ISBN 80-239-4354-5).
14. Pr vodce po sebraných spisech M. Heideggera, Brno 2005 (ISBN 80-239-4356-1).
15. Techniky výklad sn , Brno 2005 (ISBN 80-239-4358-8).
16. Psychologie v Hegelov Fenomenologii ducha, Brno 2005 (ISBN 80-239-4359-6).
17. Psychoanalýsa d tí v díle Melanie Kleinové, Brno 2006.
18. Psychologie v d jinách filosofie, Brno 2006.
19. Fragmenty z filosofie a psychologie- I., Brno 2007.
20. A History of Philosophy (Students reader), Brno 2007.
21. Psychologie C. G. Junga. (Interpretace podle n meckých text), Brno 2007.
22. Biologická neuropsychopatie, Brno 2007 (ISBN 978-80-254-0199-6).
23. Indická filosofie, Brno 2007 (ISBN 978-80-254-0200-9).
24. Psychologie nesmrtnosti duše, Brno 2008 (ISBN 978-80-254-1317-3).
25. Fragmenty z filosofie a psychologie – II., Brno 2008.
26. Pr vodce po Spisech H.-G. Gadamera, Brno 2008, (ISBN 978-80-254-1318-0).
27. P ehled díla Sigmunda Freuda, Brno 2008, (ISBN 978-80-254-1319-7).
28. Psychiatrie a fenomenologie, Brno 2008, (ISBN 978-80-254-1320-3).

V letech 1996 až 2001 publikoval dalších asi sto odborných a nau n populárních článk jako literární zpravodaj sobotní p ílohy brn nského deníku ROVNOST a p íležitostn í do dalších tisk v R a Kanad .

ISBN 978-80-254-1319-7